

Hallituksen esitys eduskunnalle valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöistä koskemattomuutta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöisestä koskemattomuudesta.

Yleissopimuksen tarkoituksena on kodifoida valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate yleissopimuksen muotoon. Yleissopimuksen sisältämien määräysten pääsääntönä on valtion lainkäyttöinen koskemattomuus osapuolten tuomioistuimissa, mutta sopimus sisältää myös useita poikkeuksia tästä pääsäännöstä. Koskemattomuus ei ulotu valtion ja yksityisen yrittäjän väliseen kaupalliseen sopimussuhteeseen, pääsääntöisesti työsopimusten riitauttamiseen, patenteja tai tavaramerkkejä koskeviin kysymyksiin eikä valtion omistamiin kauppa-alkuisiin. Valtio ei myöskään voi vedota koskemattomuuteensa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, jonka osalta se on antanut nimenomaisen suostumuksensa toimivallan käyttöön. Yleissopimusta ei sovelleta valtion koskemattomuuteen rikosoikeudellisissa asioissa eikä sotilaalliseen toimintaan. Sopimuksella ei myöskään ole vaikutusta muiden kansainvä-

listen koskemattomuutta sääntelevien sopimusten soveltamiseen.

Yleissopimuksen hyväksymisen lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yleissopimukseen annettavan julistuksen, jonka mukaan sopimusta ei sovelleta sotilaalliseen toimintaan, yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta valtionpäämiesten lisäksi muihinkaan kansainvälisen oikeuden nojalla henkilöstä johtuvaa koskemattomuutta nauttiviin valtion edustajiin ja jonka mukaan yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta kansainvälisessä oikeudessa mahdollisesti myöhemmin ihmisoi-keuksien suojelun alalla tapahtuvaan kehitykseen.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun 30 valtiota on hyväksynyt tai ratifioinut yleissopimuksen. Laki yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kun yleissopimus tulee voimaan Suomen osalta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö	3
Kansallinen lainsäädäntö.....	3
Korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntö.....	4
2.2 Kansainvälinen kehitys	5
Valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva periaate kansainvälisessä oikeudessa	5
YK:n sopimusneuvotteluista	5
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä	6
2.3 EU:n lainsäädäntö	8
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	9
5 ASIAN VALMISTELU	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1 SOPIMUKSEN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	11
I Osa - Johdanto	11
II Osa – Yleiset periaatteet	13
III Osa – Oikeudenkäynnit, joissa valtion lainkäytölliseen koskemattomuuteen ei voida vedota	15
IV osa – Valtion lainkäytöllinen koskemattomuus pakkotoimenpiteisiin nähden oikeudenkäynnin yhteydessä.....	20
V osa – Erinäiset määräykset.....	21
VI osa – Loppumääräykset.....	22
2 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	23
3 VOIMAANTULO	23
4 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS.....	23
4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	23
Hyväksymispäätöksen ala	23
Lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset	24
4.2 Käsittelyjärjestys.....	25
LAKIEHDOTUS	27
valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27
SOPIMUSTEKSTI	28

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Valtioiden keskinäisen tasa-arvon periaate edellyttää niiltä toistensa valtiovaltaan kohdistuvaa kunnioitusta. Periaatteen merkitys ja soveltaminen kuitenkin vaihtelevat valtiosta toiseen. Niin sanotun act of state -opin mukaan valtion tuomioistuinten ei tule asettaa kyseenalaiseksi toisten valtioiden tai niiden viranomaisten toimenpiteiden pätevyyttä tai laillisuutta. Valtion sekä sen omaisuuden lainkäyttöllinen koskemattomuus liittyvät edellä mainittuun act of state -oppiin. Valtion tai sen omaisuuden lainkäyttöllisellä koskemattomuudella tarkoitetaan, ettei valtiota voida ilman sen suostumusta haastaa toisen valtion tuomioistuimeen, eikä valtio ole velvollinen alistumaan oikeudenkäyntiin toisen valtion tuomioistuimissa.

Perinteisesti valtion ja sen omaisuuden koskemattomuutta pidettiin ehdottomana. Sosialistisessa talousjärjestelmässä valtio ei ainoastaan harjoittanut julkista valtaa vaan otti hallintaansa myös maan liike- ja tuotantotoiminnan. Kansainvälisten suhteiden kannalta tämä merkitsi, että liikesuhteesta syntyneen riidan osapuolina saattoi olla yhtäällä valtio ja toisaalla yksityinen yritys. Sosialististen maiden lähtökohtana oli kuitenkin edelleen valtion ehdoton koskemattomuus myös valtion harjoittaman kaupallisen toiminnan osalta. Länsimaissa näkemys kehittyi toiseen suuntaan. Pääsääntöisesti tehtiin ero perinteisen valtiovallan harjoittamisen sekä toisaalta valtiojohtoisen liiketoiminnan osalta. Edellisen osalta koskemattomuus säilyi edelleen, mutta jälkimmäiseen sitä ei tullut soveltaa. Kaupallisen liiketoiminnan osalta katsottiin, että valtion ei tullut nauttia sellaista koskemattomuutta, joka asettaisi liikesuhteen osapuolet erilaiseen asemaan. Monissa länsimaissa päädyttiin soveltamaan rajoitettua koskemattomuutta. Muun muassa kehitysmaat usein kuitenkin edelleen ovat ehdottoman koskemattomuuden kannalla. Sitten nämä näkemykset ovat kuitenkin lähentyneet toisiaan.

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöllisestä koskemattomuudesta, jäljempänä *yleissopimus*, 2 päi-

vänä joulukuuta 2004. Yleissopimuksen tarkoituksena on kodifioida valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate yleissopimuksen muotoon. Sopimuksen hyväksymistä edelsi lähes neljännesvuosikauden kestänyt valmistelu ensin YK:n Kansainvälisen oikeuden toimikunnassa, jäljempänä *ILC*, sekä myöhemmin yleiskokouksen alaisuuteen perustetuissa ad hoc -kokoonpanoissa. Suomi osallistui aktiivisesti sopimusneuvotteluihin.

2 Nykytila

2.1 Kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö

Kansallinen lainsäädäntö

Valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöllinen koskemattomuus tulee erottaa muusta kansainväliseen sääntelyyn perustuvasta koskemattomuudesta. Diplomaattisia suhteita koskevassa vuoden 1961 Wienin yleissopimuksessa (SopS 4/1970) määrätään valtioiden diplomaattisten edustajien koskemattomuudesta suhteessa isäntävaltion lainkäyttö-oikeuteen. Konsulisuhteita koskevassa vuoden 1963 Wienin yleissopimuksessa (SopS 50/1980) määrätään konsuliedustajien koskemattomuudesta. Valtionjohdon samoin kuin valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus perustuu kansainväliseen tapaoikeuteen. Sotilaalliseen toimintaan liittyvästä lainkäyttöllisestä koskemattomuudesta määrätään useissa kahden- tai monenvälisissä sopimuksissa. Tällaisia ovat esimerkiksi joukkojen asemaa koskevat sopimukset.

Suomessa ei ole annettu lainsäädäntöä valtion tai sen omaisuuden lainkäyttöllisestä koskemattomuudesta. Nyt hyväksyttäväksi esitetyn yleissopimuksen IV osa sisältää määräyksiä siviiliprosessuaalisista turvaamistoimenpiteistä. Sopimuksen V osa sisältää määräyksiä oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta sekä yksipuolisen tuomion antamisesta sekä sitä koskevasta takaisinsaanista. Kansallisesti näistä säädetään oikeudenkäymiskaareissa. Tämän lisäksi takavarikkoa koskevia erityissäännöksiä sisältyy muun

muassa valtion omistamien alusten osalta merilakiin (674/1994).

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntö

Suomen tuomioistuimissa on joitakin kertoja otettu kantaa vieraan valtion lainkäyttöliseen koskemattomuuteen. Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1993:120 oli kysymys Turkin Helsingissä sijaitsevassa suurlähetystössä toimineen suomalaisen kielenkääntäjä-sihteerin korvausvaatimuksesta työsopimuksen laittomasta purkamisesta sekä saamatta jääneistä palkoista. Turkin valtio ei missään oikeusasteessa osallistunut asian käsittelyyn. Raastuvanoikeus jätti asian tutkittamatta valtion lainkäyttöliseen koskemattomuuteen viitaten. Myös hovioikeus yhtyi tähän näkemykseen. KKO totesi kansainvälisessä oikeudessa katsotun, ettei valtio ole velvollinen alistumaan toisen valtion tuomiovaltaan. Toisaalta KKO viittasi myös vaikiintumassa olevaan käsitykseen siitä, ettei tämä koskemattomuus voi olla täysin rajoittamaton ja totesi eron valtion julkisoikeudellisen toiminnan ja kaupallisen ja muun yksityisoikeudellisen toiminnan välillä. Harkittaessa kumpaan sektoriin yksittäinen asia kuuluu, huomiota olisi kiinnitettävä sekä toiminnan oikeudelliseen luonteeseen että sen tosiasialliseen tarkoitukseen.

KKO viittasi myös Euroopan neuvostossa vuonna 1972 tehtyyn valtioiden koskemattomuutta koskevaan yleissopimukseen, johon Suomi ei ollut liittynyt, mutta jonka määräyksiä oli KKO:n mukaan kuitenkin pidettävä lähteenä vallitsevan kansainvälisen tapaoikeuden sisältöä selvittäessä. KKO totesi, että diplomaattisen ulkomaanedustuksen ollessa työnantajana, valtioiden koskemattomuuteen voidaan yleissopimuksen estämättä vedota asemamaan tuomioistuimissa ainakin sellaisten työsuhderiitojen osalta, jotka liittyvät kiinteästi edustuston virkatyöhön, riippumatta siitä, että työ on tarkoitettu tehtäväksi tuomioistuinvaltion alueella. Esillä olleessa tapauksessa KKO katsoi, että kyseisen henkilön tehtävät oli tarkoitettu palvelemaan Turkin valtion Suomessa toimivan diplomaattiedustajan virkatyötä ja näin ollen työsopimuksen tekeminen hänen kanssaan oli kuulunut Turkin valtion julkisoikeudelliseen toimintaan. Tämän johdosta Turkin valtio

nautti asiassa lainkäyttöllistä koskemattomuutta eikä Suomen tuomioistuimissa ollut toimivaltainen tutkimaan kannetta.

Korkeimman oikeuden tapauksessa tekemä tulkinta työsuhderiitoja koskevasta valtion lainkäyttölisestä koskemattomuudesta poikkeaa jossain määrin nyt hyväksyttäväksi esitettyä yleissopimuksen määräyksistä. Sopimuksen sisältämien työsopimuksia koskevien määräysten mukaisesti koskemattomuuden piiriin kuuluvien henkilöiden joukko on KKO:n ottamaa kantaa rajoitetumpi.

Tuoreemmassa tapauksessa KKO 2007:49 suomalainen yksityinen liikkeenharjoittaja vaati, että Venäjän federaatio haastettaisiin vastaamaan yhtiön kanteeseen, jossa yhtiö vaati Venäjän valtion velvoittamista maksamaan yhtiön haltuun siirtyneiden, erääntyneiden ja protestoitujen vekselien perusteella vekselien määrät sillä perusteella, että Venäjän valtio oli atomienergiaministeriön alaisen yksikkönsä nimissä merkinnyt vekseliä vekselitakauksen. Käräjäoikeus katsoi, ettei vieras valtio ollut kansainvälisen tapaoikeuden mukaisesti velvollinen alistumaan toisen valtion tuomiovaltaan. Vaikka tämä koskemattomuus ei ollutkaan rajoittamatonta, käräjäoikeus katsoi, ettei voimassa ollut sellaista kansainvälistä sopimusta, johon Venäjän federaatio olisi sitoutunut ja jonka perusteella se olisi miltään osin luopunut oikeudestaan nauttia vieraassa valtiossa lainkäyttöllistä koskemattomuutta. Tiedossa ei myöskään ollut, että Venäjän federaatio olisi kyseessä olleiden vekselien tapauksessa nimenomaisesti luopunut koskemattomuudestaan. Näillä perusteilla käräjäoikeus katsoi, että sen oli jätettävä kanne tutkimatta. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä.

KKO toisti tapauksessa 1993:120 esittämänsä kannan, ettei valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus ole rajoittamatonta. Lisäksi KKO viittasi Euroopan neuvoston yleissopimukseen sekä nyt hyväksyttäväksi ehdotettuun, Suomen allekirjoittamaan yleissopimukseen osoituksena siitä, että käsitys valtion lainkäyttöllisen koskemattomuuden rajallisuudesta on vahvistunut. KKO:n mukaan tapauksessa kysymyksessä ollut oikeussuhde oli yksityisoikeudellinen kaupallinen toimi. KKO:n mukaan valtio voi myös itse suostua siihen, että asiaa käsitellään vieraan valtion tuomioistuimissa. Tämän vuoksi yksinomaan

kanteen perusteella ei ole ollut selvää, että Venäjä nauttisi asiassa lainkäytöllistä koskemattomuutta. Asiaan voidaan ottaa lopullisesti kantaa vasta sen jälkeen kun Venäjälle on varattu tilaisuus lausua kanteesta ja esittää käsityksensä myös lainkäytöllisestä koskemattomuudesta. KKO katsoi, ettei käräjäoikeus olisi saanut lausumillaan perusteluilla jättää kannetta tutkimatta haastetta antamatta ja palautti asian Helsingin käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Helsingin käräjäoikeus antoi tapauksessa uuden ratkaisunsa 18.5.2012. Käräjäoikeus oli antanut haasteen tiedoksi Venäjän federaatiolle korkeimman oikeuden ratkaisussa edellytetyn mukaisesti. Venäjän federaatio oli vastauksenaan ilmoittanut, ettei se osallistu oikeudenkäyntiin. Käräjäoikeus selvitti asian yksityisen liikkeenharjoittajan antaman selvityksen sekä virkansa puolesta selvittämien seikkojen perusteella ja totesi, ettei Venäjän federaatio vastannut vekselitalkauksista, koska mainittua yhtiötä ei ollut asetettu konkurssiin, eikä muutoinkaan todettu maksukyvyttömäksi. Yksityisen liikkeenharjoittajan valitus on parhaillaan vireillä hovioikeudessa.

2.2 Kansainvälinen kehitys

Valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva periaate kansainvälisessä oikeudessa

Vaikka valtion lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva periaate tunnustetaan valtiokäytännössä yleisesti, sen tarkemmasta sisällöstä vallitsee erilaisia käsityksiä. Periaatteen sisältö on myös ajan kuluessa muuttunut kansainvälisen talousjärjestelmän muutoksia heijastaen. Valtiosopimuksilla ei toistaiseksi ole kyetty luomaan yhdenmukaisesti eri valtioissa sovellettavaa säännöskokonaisuutta. Periaatteella on kuitenkin kansallisten tuomioistuinten ratkaisukäytännössä ollut merkitystä ja kansalliset tuomioistuimet ovatkin joutuneet ottamaan kantaa periaatteen tarkempaan sisältöön.

Tapaoikeudessa kehittynyttä periaatetta rajoitetusta valtioiden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta on yritetty jo aikaisemminkin kodifioida osaksi kansainvälistä sopimusoikeutta. Sopimusoikeudessa rajoitetun koskemattomuuden periaate hyväksyttiin jo 1920 -

luvulla valtioiden omistamien alusten oikeusasemaa koskevaan Brysselin yleissopimukseen (*Convention for the Unification of Certain Rules relating to the Immunity of State-owned Vessels*). Asiaa käsiteltiin myös merioikeutta koskeneissa vuoden 1958 Geneven sopimuksissa ja 1982 hyväksytyssä YK:n merioikeusyleissopimuksessa. Perusratkaisuna niissäkin on jako valtion julkisoikeudelliseen ja taloudellisuontoiseen toimintaan. Sota-, rajavartio-, tulli-, poliisi- ynnä muut vastaavat alukset nauttivat koskemattomuuden suojaa, kun taas valtion omistamat kauppa-alukset rinnastuvat oikeudelliselta asemaltaan yksityisiin kauppa-aluksiin. Myös Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 1972 eurooppalaisen yleissopimuksen valtioiden koskemattomuudesta. Yleissopimus tuli voimaan vuonna 1976. Eurooppalaisen yleissopimuksen määräykset perustuvat rajoitettuun lainkäytölliseen koskemattomuuteen, mutta se ei koske tuomioiden täytäntöönpanoa. Yleissopimukseen on liittynyt kahdeksan valtiota (Itävalta, Belgia, Kypros, Saksa, Luxemburg, Alankomaat, Sveitsi ja Yhdistynyt Kuningaskunta). Suomi ei ole allekirjoittanut yleissopimusta.

YK:n sopimusneuvotteluista

YK:n yleiskokous kehotti ILC:tä ottamaan valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevan asiakohdan asialistalleen vuonna 1977. ILC aloitti asiakohdan käsittelyn vuonna 1978. ILC sai artiklaluonnokset valmiiksi vuonna 1991 ja esitti YK:n yleiskokoukselle niiden hyväksymistä yleissopimuksena. Artiklaluonnosten käsittelyn loppuunsaattaminen yleiskokouksen alaisessa oikeudellisessa komiteassa osoittautui kuitenkin haasteelliseksi. Vuonna 1999 ILC toimitti yleiskokoukselle sen pyynnöstä artiklaluonnoksia koskeneet päivitetty huomionsa jatkokeskustelujen pohjaksi. YK:n yleiskokouksen oikeudellisen komitean alaisessa työryhmässä ja myöhemmin vuonna 2002 perustetussa ad hoc -komiteassa pyrittiin löytämään ratkaisuja tiettyihin vaikeiksi osoittautuneisiin asiakokonaisuuksiin. Tällaisia asioita olivat ainakin valtion käsite lainkäyttövapauden yhteydessä, sopimusten ja muiden toimien kaupallista luonnetta määrittävät kriteerit, valtionyhteyden tai vastaavan

muun toimijan käsite kaupallisten toimien yhteydessä, työsopimukset sekä valtion omaisuutta koskevat pakkotoimenpiteet.

Ad hoc -komiteassa lopulta vuonna 2004 löydettyyn kompromissiin kuului yleissopimuksen liitteeksi lisätty selitysosa tiettyjen artikloiden tulkinnasta. Lisäksi sopimuksen soveltamisalaa koskien vahvistettiin ad hoc -komitean puheenjohtajan puheenvuorossa yhteisymmärrys siitä, ettei sopimusta tullut soveltaa sotilaalliseen toimintaan (ad hoc -komitean puheenjohtajan puheenvuoro A/C.6/59/SR.13, kohta 36). Puheenvuoroon viitataan myös lopullisessa yleissopimuksen hyväksyneessä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmassa (A/Res/59/38). Päätöslauselman johdannossa vahvistetaan toinenkin soveltamisalaa koskeva yhteisymmärrys, jonka mukaisesti yleissopimusta ei sovelleta rikosprosessiin. Päätöslauselmalla sekä ad hoc -komiteassa hyväksytyllä yhteisymmärryksellä voidaan arvioida olevan merkittävä sopimuksen tulkintaa ohjaava vaikutus.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ottanut kantaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 6 artiklan suhteesta valtion lainkäyttöliikkeen koskemattomuuteen. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen nojalla jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.

Vuonna 2001 annetussa tuomiossa tapauksessa *McElhinney v. Irlanti* Irlannin kansalainen John McElhinney teki valituksen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa Iso-Britanniaa vastaan väittäen, että kyseisen valtion sotilas oli pahoinpidellyt hänet Irlannin alueella. McElhinney väitti valituksessaan Irlannin tuomioistuimen kieltäneen häneltä ihmisoikeussopimuksen artiklan 6 artiklan 1 kappaleen mukaisen oikeuden korvausvaatimukseen hyväksymällä Iso-Britannian hallituksen tekemän väitteen lainkäytöllisestä koskemattomuudesta. Ihmisoikeustuomioistuin totesi, että tapauksen olosuhteet eivät

liittyneet valtion kaupalliseen toimintaan. Tuomioistuin totesi myös olevan epäselvää, ulottuiko valtion lainkäyttöliikkeen koskemattomuus tapaoikeudellisena periaatteena valtion työntekijän toimesta tapahtuneeseen henkilövahingon aiheuttamiseen ja vahvisti Irlannin korkeimman oikeuden tulkinnan, jonka mukaan Iso-Britanniassa oli oikeus vedota lainkäyttöliikkeen koskemattomuuteen.

Tapauksessa *Al-Adsani v. Yhdistynyt Kuningaskunta* Lontoossa asuva, Britannian ja Kuwaitin kaksoiskansalainen Al-Adsani pani Englannin tuomioistuimessa vireille siviili-prosessin vaatien korvausta Kuwaitin valtiolta ja Sheikiltä. Al-Adsani väitti, että Kuwaitin valtio oli kiduttanut häntä kuwaitilaisessa vankilassa. Al-Adsani sai yksipuolisen tuomion Sheikkiä vastaan, mutta Kuwaitin valtiota koskeva kanne hylättiin valtion lainkäyttöliikkeen koskemattomuuteen vedoten. Al-Adsani valitti loukkauksesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen nojalla. Al-Adsanin mukaan hänen oikeuttaan oikeudenkäyntiin oli ilman laillista perustetta ja suhteettomasti rikottu, koska kidutuksen kieltä on osa kansainvälistä *jus cogens* normistoa. Ratkaisussaan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että kidutuksen kiellon keskeisestä asemasta kansainvälisessä oikeudessa huolimatta sen näkemyksen mukaan ei ole olemassa kansainvälistä normia, joka estäisi valtiota nauttimasta lainkäytöllisestä koskemattomuudesta toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa siviilioikeudellisessa riita-asiassa.

Tapauksessa *Fogarty v. Yhdistynyt Kuningaskunta* Irlannin kansalainen Fogarty väitti, ettei ollut saanut kahta Yhdysvaltain suurlähetystöstä Lontoosta hakemaansa tehtävää sukupuoleen perustuvan syrjinnän vuoksi. Fogarty nosti vahingonkorvauskanteen Yhdistyneen Kuningaskunnan tuomioistuimessa Yhdysvaltoja vastaan, joka vetosi valtion lainkäyttöliikkeen koskemattomuuteen. Fogarty vei asian lopulta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen vedoten ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaiseen oikeuteensa. Tuomioistuin totesi, että kansainvälisessä tapaoikeudessa näyttäisi olleen suuntana rajoittaa valtion lainkäytöllistä koskemattomuutta työsuhdetta koskevissa asioissa. Tuomioistuin totesi kuitenkin, ettei tämän ra-

joituksen henkilöllinen ulottuvuus ollut aivan selvää. Tuomioistuin päätti lopulta hylätä Fogarty'n valituksen.

Viimeaikaisemmassa, vuodelta 2010 olevassa tapauksessa *Cudak v. Liettua* Liettuassa asuva Cudak palkattiin vuonna 1997 sihteeriksi ja puhelunvälittäjäksi Puolan suurlähetystöön Vilnaan. Hän joutui työssään kollegansa seksuaalisen häirinnän kohteeksi, minkä tasa-arvovaltuutettu vahvisti. Cudakia ei päästetty palaamaan töihin sairauslomaltaan ja lopulta hänelle ilmoitettiin, että hänet on irtisanottu sillä perusteella, ettei hän ollut palannut sairauslomaltaan töihin. Hakija nosti Liettuassa siviilikanteen Puolan valtiota vastaan vaatien korvausta laittomasta irtisanomisesta. Puolan ulkoasiainministeriö vetosi valtion lainkäyttölliseen koskemattomuuteen. Vilnan tuomioistuin jätti kanteen tutkittavaksi ottamatta lainkäyttövallan puutteen takia. Cudak valitti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen vedoten ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaiseen oikeuteensa. Tuomioistuin viittasi tapaukseen Fogarty ja totesi, että kansainvälisessä tapaoikeudessa on selkeästi olemassa suuntaus, jonka mukaan valtion oikeus vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen ei ole absoluuttinen. Tuomioistuin totesi, ettei Cudak ollut kuullut Puolan suurlähetystön diplomaattiseen henkilökuntaan, eikä hänen toimenkuvansa muutoinkaan täyttänyt YK:n hyväksymän valtion ja sen omaisuuden lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevan yleissopimuksen 11 artiklan edellytyksiä valtion lainkäyttölliseen koskemattomuuteen vetoamiseksi. Tuomioistuin näin ollen katsoi Liettuan valtion rikkoneen hakijan oikeutta oikeudenkäyntiin.

Vuodelta 2011 olevassa tapauksessa *Sabeh El Leil v. Ranska* oli kysymys Ranskan kansalaisen Sabeh El Leilin oikeusriidasta työnantajansa Kuwaitin Pariisissa sijaitsevan suurlähetystön kanssa. Sabeh El Leilin työsuhde irtisanottiin vuonna 2000 taloudellisista syistä. Hän riitautti irtisanomisensa perusteet Pariisin työtuomioistuimessa, joka katsoi irtisanomisen olleen laitton ja määräsi Kuwaitin valtion maksamaan vahingonkorvausta. Valitusasteen tuomioistuimet kuitenkin katsoivat Sabeh El Leilin aseman Kuwaitin suurlähetystössä olleen sellaisen, että hän tosiasiassa toimi tehtävissä, joihin kuului Ku-

waitin valtion julkisen vallan käyttämistä. Kuwaitin valtiolla oli näin ollen oikeus vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen. Valitusasteen tuomioistuimet kumosivat työtuomioistuimen tuomion. Sabeh El Leil valitti ihmisoikeustuomioistuimeen vedoten ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen. Ihmisoikeustuomioistuin viittasi tapaukseen Cudak, ja katsoi, ettei Sabeh El Leilin toimenkuvaan kuulunut julkisen vallan käyttöä, eikä hän myöskään ollut Kuwaitin kansalainen. Hakija ei näin ollen ihmisoikeustuomioistuimen näkemyksen mukaan kuulunut YK:n valtion ja sen omaisuuden lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevan yleissopimuksen 11 artiklan sisältämiin poikkeuksiin, joiden nojalla Kuwaitin valtio olisi laillisesti voinut vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteensa.

Vuodelta 2012 olevassa tapauksessa *Wal-lishauser v. Itävalta* Yhdysvaltain Wienin suurlähetystössä valokuvaajana työskennellyt valittaja katsoi, ettei hänelle ollut taattu pääsyä tuomioistuimeen voidakseen vaatia palkkasaataviaan. Itävallan tuomioistuimet olivat katsoneet, ettei haastetta ollut annettu asianmukaisesti tiedoksi, kun Yhdysvaltain ulkoministeriö saatuaan asiakirjat ei ollut antanut niitä tiedoksi Yhdysvaltain oikeusministeriölle, jolla oli toimivalta edustaa valtiota riitajutussa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin viittasi ILC:n vuoden 1991 luonnosartiklojen 20 artiklan 1 kohdan b alakohtaan ja vuoden 2004 yleissopimuksen vastaavaan määräykseen, jonka mukaan tiedoksianto voi tapahtua diplomaattiteitse vastaajavaltion ulkoministeriölle. Ihmisoikeustuomioistuin huomautti, että Itävalta ja Yhdysvallat eivät olleet vastustaneet luonnosartiklojen kyseistä määräystä eivätkä äänestäneet yleissopimuksen hyväksymistä vastaan. Itävallan tuomioistuimet olivat tienneet, että tiedoksianto toisen valtion ulkoministeriölle saattoi kansainvälisen oikeuden kehittymisen perusteella olla riittävä. Ihmisoikeustuomioistuin pani myös merkille, ettei asia ollut sellainen, jonka osalta voitiin vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen. Tuomioistuin katsoi, että valittajan oikeutta saada asiansa ratkaistua tuomioistuimessa oli loukattu.

2.3 EU:n lainsäädäntö

Euroopan unioni ei ole antanut valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevaa lainsäädäntöä.

Suomalaisten tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta EU- jäsenvaltioiden keskinäisissä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa perustuu neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Kyseinen asetus ei kuitenkaan sisällä nimenomaisia erityissäännöksiä valtion asemasta siviiliprosessin asianomaisena. Valtion lainkäytöllinen koskemattomuus on erotettava tuomioistuimen toimivallasta yksittäisessä tapauksessa. Lainkäytöllistä koskemattomuutta tulee arvioida erikseen sitä koskevien säännösten nojalla. Tuomioistuin voi olla yksittäisessä asiassa toimivaltainen, mutta vastaajana oleva vieras valtio saattaa silti nauttia koskemattomuudesta ja tuomioistuin on velvollinen jättämään kanteen tutkimatta. Sama koskee myös tuomioiden täytäntöönpanoa.

Yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään valtiota vastaan nostetun haastehakemuksen tai muun oikeudenkäynnin vireillepanoa koskevan asiakirjan tiedoksiannosta. EU:n jäsenvaltioiden kesken tapahtuvaan asiakirjojen tiedoksiantoon sovelletaan kuitenkin kansallisen lainsäädännön ohella myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1393/2007 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Asetuksen johdantokappaleen mukaan asetuksella on etusija suhteessa sen soveltamisalaa koskeviin jäsenvaltioiden tekemiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin tai järjestelyihin. Asetusta sovelletaan sen 1 artiklan mukaisesti siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, joissa oikeudenkäynti- tai muu asiakirja on lähetettävä tiedoksiantoa varten jäsenvaltiossa toiseen jäsenvaltioon. Asetusta ei sovelleta vero-, tullitai hallinto-oikeudellisiin asioihin eikä valtion vastuuseen teosta tai laiminlyönneistä, jotka on tehty julkista valtaa käytettäessä. Asetus saattaa näin ollen ainakin joissain tapauksissa tulla sovellettavaksi myös nyt hyväksyttävänä olevan yleissopimuksen 22 artiklan mukaisessa oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannossa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on, että Suomi voisi hyväksyä valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta tehdyn YK:n yleissopimuksen ja että yleissopimuksen määräykset saatetaan Suomessa voimaan. Yleissopimuksen tarkoituksena on kodifoida valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate yleissopimuksen muotoon. Sopimuksen hyväksyminen sekä sen määräysten saattaminen voimaan kansallisesti selkiyttäisi nykyisin pelkän tuomioistuinkäytännön varassa olevaa valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevan periaatteen soveltamista. Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen laiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki olisi niin sanottu blankettisäädös.

Yleissopimuksen yksipuolista tuomiota koskevat määräykset poikkeavat joiltakin osin oikeudenkäymiskaaren säännöksistä. Erityisesti määräys vähintään neljän kuukauden takaisinsaantiajasta poikkeaa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n mukaisesta 30 päivästä. Sopimuksen voimaansaattaminen ei kuitenkaan näiltä osin aiheuta tarvetta muuttaa voimassaolevaa kansallista lainsäädäntöä, vaan niitä yleissopimuksen määräyksiä, jotka poikkeavat kansallisesta laista noudatetaan erityissäännöksinä silloin, kun kysymys on yleissopimuksen soveltamisalaa kuuluvasta oikeudenkäynnistä. Suomalaiset tuomioistuimet voisivat vastaisuudessa soveltaa näiltä osin suoraan yleissopimuksen määräyksiä.

Sopimuksen jo hyväksyneistä maista Norja ja Ruotsi ovat hyväksymisen yhteydessä antaneet erilliset julistukset, joilla ne toteavat, että yleissopimuksen määräyksiä ei sovelleta sotilaalliseen toimintaan ja että yleissopimuksen 3 artiklan sisältämästä valtionpäämiesten kansainvälisen oikeuden nojalla *ratione personae* kuuluvista erioikeuksista ja vapauksia koskevasta erityisestä maininnasta huolimatta yleissopimuksella ole vaikutusta myöskään muihin valtion edustajiin, jotka kansainvälisen oikeuden mukaisesti nauttivat *ratione personae* -koskemattomuudesta. Norjan ja Ruotsin antamissa julistuksissa tode-

taan lisäksi, että yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta kansainvälisessä oikeudessa mahdollisesti myöhemmin tapahtuvalle kehitykselle ihmisoikeuksien suojelussa.

Norjan ja Ruotsin antamien julistusten sisällön osalta voitaneen arvioida, että jo edellä viitatulla yleissopimuksen hyväksyneellä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla ja ad hoc -komitean puheenjohtajan lausunnolla on merkittävää tulkintaa ohjaavaa vaikutusta. Suomen osalta esitetään kuitenkin edellä mainittuja valtioita vastaavalla tavalla annettavaksi samansisältöinen julistus mahdollisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi. Suomen osalta annettavaksi ehdotetussa julistuksessa todettaisiin näin ollen ensinnäkin, ettei sopimusta tulisi soveltaa sotilaalliseen toimintaan. Sotilaallinen toiminta määriteltäisiin julistuksessa Norjaa ja Ruotsia vastaavalla tavalla siten, että se kattaisi paitsi aseelliset konfliktit, myös muun virkatehtävien hoitamisen. Julistuksessa todettaisiin lisäksi, että yleissopimuksen 3 artiklan sisältämästä valtioonpäämiesten kansainvälisen oikeuden nojalla *ratione personae* kuuluvista erioikeuksista ja vapauksista koskevasta erityisestä maininnasta huolimatta yleissopimuksella ole vaikutusta myöskään muihin valtion edustajiin, jotka kansainvälisen oikeuden mukaisesti nauttivat *ratione personae* -koskemattomuudesta. Julistuksessa todettaisiin myös, että yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta kansainvälisessä oikeudessa mahdollisesti myöhemmin tapahtuvalle kehitykselle ihmisoikeuksien suojelussa.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia tai hallinnollisia vaikutuksia. Esityksen vaikutukset liittyvät tällä hetkellä oikeuskäytännön varassa olevan valtioiden lainkäyttölistä koskemattomuutta suomalaisissa tuomioistuimissa koskevan säännösten selkeyttämiseen sekä yksityisten ja oikeushenkilöiden oikeusvarmuuden parantumiseen silloin, kun nämä ovat oikeussuhteen osapuolina vieraan valtion kanssa.

5 Asian valmistelu

Suomi osallistui aktiivisesti New Yorkissa YK:n yleiskokouksen alaisuuteen perustetussa työryhmässä vuosina 1999 - 2001 sekä myöhemmin ad hoc -komiteassa vuosina 2002 - 2004 käytyihin sopimusneuvotteluihin. YK:n yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen päätöslauselmallaan (A/Res/59/38) joulukuussa 2004. Ulkoasiainministeriö pyysi heinäkuussa 2005 lausuntoa yleissopimuksen allekirjoittamisesta oikeusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, kauppaja teollisuusministeriöltä, työministeriöltä, ympäristöministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä sekä valtiovarainministeriöltä. Lausunnonantajat pitivät yleissopimuksen allekirjoittamista kannatettavana. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen 14 päivänä syyskuuta 2005.

Vuonna 2005 ulkoasiainministeriö pyysi lausuntoa yleissopimuksen ratifioimisesta. Lausunnot pyydettiin tuolloin oikeusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, kauppaja teollisuusministeriöltä, työministeriöltä, puolustusministeriöltä sekä sisäasiainministeriöltä. Lausunnonantajat eivät nähneet esteitä yleissopimuksen ratifioimiselle. Lausunnoissa esitettiin yksityiskohtaisempia kommentteja sopimusmääräysten suhteesta voimassaolevaan Suomen lainsäädäntöön sekä yleissopimuksen suomenkieliseen kääntöön.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä puolustusministeriöltä. Lausunnonantajat suhtautuivat myönteisesti esityksen antamiseen. Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti myös hallituksen esityksessä ehdotetun, yleissopimuksen soveltamisalaa koskevan julistuksen antamiseen. Oikeusministeriön lausunnossa esitettiin täsmennyksiä muun muassa sopimuksen suhteesta kansalliseen lainsäädäntöön, eduskunnan suostumuksen tarpeellisuuteen sekä käsittelyjärjestykseen. Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnitti huomioita tarpeeseen viitata esityksessä myös EU-säädöksiin kansainvälisluonteisiin työsopimuksiin sovellettavan lain osalta. Puolustusministeriö on lausun-

nossaan pitänyt sotilaallista toimintaa koskevaa julistusta välttämättömänä. Puolustusministeriö on lausunnossaan myös kiinnittänyt erityistä huomiota sotilaallisen toiminnan se-

kä esityksessä viitatus *ratione personae* – koskemattomuuden määrittelyn tarpeeseen. Lausunnot on huomioitu tässä esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

I Osa - Johdanto

1 artikla. *Tämän yleissopimuksen soveltamisala.* Sopimuksen 1 artiklassa määritellään sopimuksen soveltamisala. Artiklan mukaan yleissopimusta sovelletaan valtion ja sen omaisuuden lainkäytölliseen koskemattomuuteen toisen valtion tuomioistuimissa. Artiklan viittaus valtioon määrittellään kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Käsitteiden tuomioistuin ja valtio käyttö tämän sopimuksen soveltamisessa määritellään kuitenkin erikseen yleissopimuksen 2 artiklassa. Soveltamisalan kannalta keskeisiä ovat myös 3 ja 26 artikkelit, jotka määrittävät yleissopimuksen suhdetta kansainväliseen oikeuteen ja muihin sopimuksiin.

Yleissopimuksen sisältämä oikeus lainkäytölliseen koskemattomuuteen ei rajoitu ainoastaan oikeuslaitoksen suorittamaan lainkäyttöön, vaan kattaa myös esimerkiksi hallinnolliset ja täytäntöönpanotoimet, joilla on yhteys kyseiseen oikeudenkäyntiin. Oikeus vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen koskee kaikkia lainkäytön eri vaiheita.

YK:n yleiskokouksen päätöslauselmassa (A/Res/59/38), jolla yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen, vahvistetaan yhteisymmärrys siitä, että yleissopimusta ei sovelleta valtion oikeuteen vedota koskemattomuuteensa rikosprosessissa. Yleissopimusta käsitelleen ad hoc -komitean puheenjohtajan lausunnossa todetaan lisäksi, että yleissopimusta ei sovelleta myöskään sotilaalliseen toimintaan.

Sopimuksen jo hyväksyneistä maista Norja ja Ruotsi ovat hyväksymisen yhteydessä antaneet erilliset julistukset, joilla ne toteavat, että yleissopimuksen määräyksiä ei sovelleta sotilaalliseen toimintaan ja että yleissopimuksen 3 artiklan sisältämästä valtionpäämiesten kansainvälisen oikeuden nojalla *ratione personae* kuuluvista erioikeuksista ja vapauksista koskevasta erityisestä maininnasta huolimatta yleissopimuksella ole vaikutusta myöskään muihin valtion edustajiin, jotka kansainvälisen oikeuden mukaisesti nauttivat *ratione personae* -koskemattomuudesta. Nor-

jan ja Ruotsin antamissa julistuksissa todetaan lisäksi, että yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta kansainvälisessä oikeudessa mahdollisesti myöhemmin tapahtuvalle kehitykselle ihmisoikeuksien suojelussa.

Ruotsin yleissopimuksen hyväksymistä koskeneessa esityksessä perusteltiin viimeksi mainittua, ihmisoikeuksien alalla tapahtuvaa kehitystä koskevaa julistusta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen *Al-Adsani v. UK* -tapauksessa antamalla tuomiolla, jossa tuomioistuin totesi, että kidutuksen vastainen kieltäminen on saanut kansainvälisessä oikeudessa *jus cogens* luonteen. Tuomioistuin totesi myös, ettei tuomion antamisen hetkellä ollut havaittavissa kansainvälisessä tapaoikeudessa sellaista normia, joka estäisi vetoamisen valtion koskemattomuuteen silloin, kun tuomioistuimessa käsitellään toisen valtion alueella tapahtuvasta kidutuksesta tai muusta ihmisarvoisen kohtelun loukkaamisesta määrättävää siviilioikeudellista vahingonkorvausta. Myös ILC kiinnitti vuonna 1999 yleiskokoukselle toimittamissaan päivitetyissä kommentteissa huomiota tähän kehitykseen kansainvälisen oikeuden alalla todeten, ettei tätä kysymystä ole lainkaan käsitelty artikla-luonnoksissa. ILC:n mukaan tätä kansainvälisen oikeuden kehityssuuntaa ei kuitenkaan tulisi jättää huomiotta. Tästä huolimatta yleissopimus lopullisessa muodossaan ei sisällä edellä mainittuja määräyksiä.

Myös Suomen osalta esitetään annettavaksi Norjaa ja Ruotsia vastaavalla tavalla soveltamisalaa selventävä julistus.

2 artikla. *Määritelmät.* Artiklan 1 kohdassa määritellään sopimuksessa käytetyt käsitteet tuomioistuin, valtio ja liiketoimi. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan tuomioistuimella tarkoitetaan kaikkia sellaisia valtion toimielimiä, joilla on oikeus lainkäyttötehtävien hoitamiseen. Määritelmä koskee sekä alempia että ylempiä oikeusasteita.

Sopimus ei sisällä lainkäyttötehtävän määritelmää. Lainkäyttötehtävän määrittely vaihtelee valtioiden kesken. Lainkäyttötehtäviä voi olla paitsi tuomioistuimilla myös erilaisilla hallinnollisilla toimielimillä. Lainkäyttötehtävällä voidaan tarkoittaa useita eri oikeu-

denkäynnin vaiheita kanteen nostamisesta täytäntöönpanoon. Lainkäyttötehtävän alaan kuuluvilla toimenpiteillä tulee kuitenkin aina olla yhteys tiettyyn oikeudenkäyntiin.

Sopimusneuvotteluissa koskemattomuuteen oikeutetun osapuolen määrittely osoitautui vaikeaksi. Kun koskemattomuusväite esitetään tuomioistuimessa, tuomioistuimen on ensin otettava kantaa siihen, onko kyseessä oleva taho sellainen oikeussubjekti, joka ylittää voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen. Osapuolen on ensinnäkin täytettävä tietyt kansainvälisessä oikeudessa määritellyt valtion ulkoiset tunnusmerkistöt, joita ovat ainakin tietty tarkkaan määritelty alue, pysyvä väestö, hallinto ja kyky muiden valtioiden kanssa käytävään kanssakäymiseen. Toisekseen osapuolen tulee täyttää tietyt sisäiset tunnusmerkistöt. Yleissopimusneuvotteluissa keskusteltiin pitkään rajanvedosta valtion erilaisten sisäisten tahojen oikeudesta vedota koskemattomuuteen. Riidattomana nähtiin, että valtion keskushallinto ja sen toimielimet voivat vedota koskemattomuuteen. Eri kantoja esitettiin kuitenkin osavaltion tai muiden alueellisten, paikallisten tai poliittisten kokonaisuuksien tai toimielinten oikeudesta vedota valtion koskemattomuuteen. Eri näkemyksiä esitettiin myös siitä, pitäisikö tätä oikeutta arvioida kyseisen tahon aseman vai tosiasiallisen oikeuden käyttöä julkista valtaa perusteella. Lopullisessa tekstissä ratkaisu löydettiin näiden kriteerien yhdistelmästä. Liittovaltion osavaltiot ja muut poliittiset kokonaisuudet voivat nauttia valtion koskemattomuudesta silloin, kun niillä on oikeus julkisen vallan käyttöön ja kun ne toimivat tässä ominaisuudessa. Valtion laitokset ja muut elimet voivat nauttia valtion koskemattomuudesta puolestaan silloin, kun niillä on oikeus käyttää ja ne tosiasiallisesti käyttävät julkista valtaa.

Artiklan 1 kohdan b alakohta sisältää yleissopimuksen soveltamistarkoituksessa neliosaisen valtion määritelmän. Kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan valtiolla tarkoitetaan valtiota ja sen hallintoelimiä. Tähän alakohtaan sisältyvät muun muassa valtionpäämiehet, pääministerit, keskushallinto, ministeriöt, erilaiset toimistot ja edustustot.

Toisen alakohdan nojalla valtiolla tarkoitetaan myös liittovaltion osavaltioita tai muita valtion poliittisia yksiköitä, jos niillä on oi-

keus julkisen vallan käyttöön ja jotka toimivat tässä ominaisuudessa. Muilla valtion poliittisilla yksiköillä tarkoitetaan sellaisia liittovaltion yksiköitä, joiden historiallisista tai muista syistä katsotaan nauttivan valtion koskemattomuudesta. Viime kädessä on kunkin valtion valtiosääntöoikeudellinen tai historiallinen kysymys, katsotaanko valtion yksikkö kuuluvaksi tämän alakohdan piiriin.

Kolmannen alakohdan mukaan valtiolla tarkoitetaan lisäksi valtion laitoksia tai elimiä tai muita yhteisöjä siinä tapauksessa, että niillä on kansallisen lainsäädännön mukainen oikeus käyttää julkista valtaa. Lisäksi edellytetään, että ne tosiasiallisesti kyseisessä tapauksessa myös käyttävät valtiolle kuuluvaa julkista valtaa.

Neljännän alakohdan mukaan valtiolla tarkoitetaan sopimuksessa lisäksi valtion edustajia, jotka toimivat tässä ominaisuudessa. Valtion edustajat ovat luonnollisia henkilöitä, jotka on valtuutettu edustamaan valtiota siten kuin valtio on määritelty i - iii alakohdissa. Edellytyksenä on, että edustajat toimivat tässä ominaisuudessa, mikä merkitsee sitä, että valtion koskemattomuuden piiriin kuuluvat ainoastaan näiden henkilöiden virantoimituksessa tekemät toimet. Toisin sanoen heidän yksityishenkilöinä tekemänsä toimet jäävät koskemattomuuden ulkopuolelle. Esimerkiksi valtionpäämiesten voitaisiin katsoa kuuluvan sekä i alakohdan että iv alakohdan piiriin.

Artiklassa määritellään liiketoimi jakamalla sopimukset ja oikeustoimet kolmeen ryhmään. Liiketoimen määritelmä on luettava yhdessä artiklan 2 kohdan kanssa. Artiklassa määrätään myös, että sopimuksen tai oikeustoimen katsominen yleissopimuksessa tarkoitetuksi liiketoimeksi tulee perustua ensisijaisesti sopimuksen tai oikeustoimen luonteeseen mutta myös osapuolten tarkoitus tulee ottaa huomioon tietyissä tapauksissa. Tausalla on jako perinteiseen valtiovalan harjoittamiseen liittyvään toimintaan (*acta iure imperii*) ja valtiojohtoiseen liiketoimintaan (*acta iure gestionis*). Sopimuksen ja oikeustoimen tarkoitukseen voidaan vedota esimerkiksi tapauksessa, jossa on kyse elintarvikkeiden tai lääkeaineiden hankintaa koskevasta, luonteeltaan kaupallisesta oikeustoimesta, jos hankinnan tarkoitus on yleishyödyllinen kuten lääkkeitä epidemian leviämisen estämi-

seksi tai elintarvikkeita nälänhädän torjumiseksi.

Artiklan 3 kohdan nojalla artiklan määritelmät eivät vaikuta näiden käsitteiden merkityksiin muissa kansainvälisissä asiakirjoissa tai valtion sisäisessä lainsäädännössä.

3 artikla. *Erioikeudet ja vapaudet, joihin tämä yleissopimus ei vaikuta.* Artiklan mukaan yleissopimus ei vaikuta erioikeuksiin ja vapauksiin, joita valtiolla on kansainvälisen tapaoikeuden tai muiden kansainvälisten sopimusten nojalla. Artikla täydentää 26 artiklaa, joka koskee yleissopimuksen suhdetta muihin sopimuksiin. Vaikka 3 artikla onkin osittain päällekkäinen 26 artiklan kanssa, sopimuksen 3 artiklan määräyksillä on itsenäistä merkitystä ainakin siltä osin kuin erioikeudet ja vapaudet perustuvat kansainväliseen tapaoikeuteen. Yleissopimusta käsitelleen ad hoc -komitean puheenjohtajan lausunnon mukaan yleissopimuksessa yleisenä lähtökohtana on se, ettei yleissopimus sovellu sellaisissa tapauksissa, joissa soveltuu jokin muu koskemattomuutta koskeva säännöstö.

Artiklan mukaisesti yleissopimus ei vaikuta valtion diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen erioikeuksiin ja vapauksiin eikä valtionpäämiehille kansainvälisen oikeuden nojalla *ratione personae* kuuluviin erioikeuksiin ja vapauksiin. Artiklassa mainitaan *ratione personae* -koskemattomuuden osalta ainoastaan valtionpäämiehet. Artiklaa ei voida kuitenkaan tulkita siten, että tapaoikeuden mukaista *ratione personae* -koskemattomuutta tällä sopimuksen määräyksellä rajoitettaisiin muiden valtion edustajien osalta. Artiklan viittausta valtionpäämiehiin ei näin ollen ole pidettävä tyhjentävänä. Tulkintaa koskevien epäselvyyksien välttämiseksi esitetäänkin, että Suomen osalta annettaisiin sopimuksen ratifioinnin yhteydessä julistus, jonka mukaan yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta yleissopimuksen 3 artiklassa mainittujen valtionpäämiesten lisäksi muihinkaan kansainvälisen tapaoikeuden nojalla *ratione personae* -koskemattomuutta nauttiviin valtion edustajiin. Tämän henkilöryhmän määrittely jäisi siis jatkossakin kansainvälisen tapaoikeuden varaan.

Yleissopimus ei myöskään vaikuta valtion omistamien tai käyttämien ilma- tai avaruusalusten kansainvälisen oikeuden mukai-

seen lainkäyttöliiseen koskemattomuuteen. Sopimusneuvotteluissa katsottiin, että ilma- ja avaruusaluksia koskien tarvitaan vielä perusteellisempaa selvittämistä ja keskusteluja. Asia ei ollut kypsä ratkaistavaksi. Valtion omistamia tai käyttämiä merenkulkuun käytettäviä aluksia koskevat määräykset sen sijaan sisältyvät sopimuksen 16 artiklaan.

Diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen erioikeuksia ja -vapauksia koskien Suomessa on kansallisesti saatettu voimaan Diplomaattisia suhteita koskeva vuoden 1961 Wienin yleissopimus (SopS 3 ja 4/1970) sekä Konsulisuhteita koskeva vuoden 1963 Wienin yleissopimus (SopS 49 ja 50/1980).

4 artikla. *Tämän yleissopimuksen taannehtivuuden kieltö.* Artiklassa rajataan yleissopimuksen ajallinen soveltamisala. Yleissopimusta ei sovelleta taannehtivasti. Tämä merkitsee sitä, ettei yleissopimusta sovelleta oikeudenkäyntiin, joka on pantu vireille valtiota vastaan toisen valtion tuomioistuimessa ennen kuin yleissopimus on tullut kyseisten valtioiden osalta voimaan. Taannehtivuuden kieltö koskee vain tätä yleissopimusta, eikä se siten rajoita sellaisten sääntöjen soveltamista, joita sovelletaan valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttöliiseen koskemattomuuteen kansainvälisen tapaoikeuden tai muiden kansainvälisten sopimusten nojalla.

II Osa – Yleiset periaatteet

5 artikla. *Valtion lainkäyttöliinen koskemattomuus.* Artikla sisältää yleissopimuksessa noudatettavan pääsäännön, jonka mukaan valtiolla ja sen omaisuudella on lainkäyttöliinen koskemattomuus toisen valtion tuomioistuimessa, jollei yleissopimuksessa toisin määrätä. Tämä lähtökohta ilmentää kansainvälisessä tapaoikeudessa vakiintunutta rajoitetun koskemattomuuden periaatetta. Käytäntö ei kuitenkaan ole ollut yhtenäinen siinä suhteessa, millaisten toimien on katsottu jäävän valtion koskemattomuuden ulkopuolelle. Sopimuksessa tätä rajanvetoa pyritään selvittämään määrittelemällä sopimuksen III osassa ne oikeudenkäynnit, joissa valtion lainkäyttöliiseen koskemattomuuteen ei voida vedota. Pääsääntönä sopimuksessa on valtion ja sen omaisuuden lainkäyttöliinen koskemattomuus.

tomuus, minkä vuoksi koskemattomuudesta tehtäviä poikkeuksia on tulkittava suppeasti.

6 artikla. *Yksityiskohtaiset määräykset valtion lainkäytöllisen koskemattomuuden toteuttamiseksi.* Artiklassa määrätään valtion velvollisuudesta pidättäytyä käyttämästä toimivaltaansa toista valtiota vastaan tuomioistuimessaan vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Tuomioistuimen tulee päättää omasta aloitteestaan, että kyseisen toisen valtion lainkäytöllistä koskemattomuutta kunnioitetaan. Näin ollen tuomioistuimen on tutkittava 5 artiklan mukaisen lainkäytöllisen koskemattomuuden soveltuminen tapauksessa riippumatta siitä, onko valtion koskemattomuuteen vedottu oikeudenkäynnissä. Tuomioistuimen on tutkittava koskemattomuutta koskeva kysymys omasta aloitteestaan myös siinä tapauksessa, ettei valtio, joka voisi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen ole edustettuna oikeudenkäynnissä.

Artiklan 2 kohdassa selvennetään, missä tapauksissa oikeudenkäynnin katsotaan olevan vireillä jonkin valtion tuomioistuimessa toista valtiota vastaan. Kyseinen toinen valtio voi olla ensinnäkin nimetty kyseisen oikeudenkäynnin osapuoleksi. Toisin sanoen valtio voi olla oikeudenkäynnin osapuolena joko suoraan valtiona tai esimerkiksi jonkin hallintoelimensä tai muun 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa mainitun tahon välityksellä. Oikeudenkäynnin katsotaan olevan vireillä jonkin valtion tuomioistuimessa toista valtiota vastaan myös silloin, kun oikeudenkäynnillä tosiasiallisesti pyritään vaikuttamaan kyseisen toisen valtion omaisuuteen, oikeuksiin, etuihin tai toimintaan, vaikka kyseistä toista valtiota ei olekaan nimetty oikeudenkäynnin osapuoleksi.

7 artikla. *Nimenomainen suostumus toimivallan käyttöön.* Artiklassa määrätään siitä, ettei valtio voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa, kun oikeudenkäynnissä on kyse asiasta, jonka osalta valtio on nimenomaisesti suostunut tuomioistuimen toimivallan käyttöön. Nimenomainen suostumus voidaan antaa kansainvälisellä sopimuksella tai muulla kirjallisella sopimuksella. Valtio on voinut antaa suostumuksensa myös antamalla asiasta tuomioistuimessa ilmoituksen tai kirjallisen tiedonannon tiettyyn oikeudenkäyntiin liittyen.

Artikla ei kuitenkaan sido toimivallan käytöstä päättävää tuomioistuinta. Vaikka valtio olisi suostunut toimivallan käyttöön, tuomioistuin voi esimerkiksi vaatia, että suostumuksen tulisi olla annettu selvemässä muodossa.

Jos valtio on suostunut tuomioistuimen toimivallan käyttöön vain tiettyyn oikeudenkäyntiin liittyen, sama suostumus ei toisen oikeudenkäynnin yhteydessä ulotu valtion koskemattomuuteen samanlaisessa asiassa. Sen sijaan suostumus toimivallan käyttöön tiettyssä oikeudenkäynnissä velvoittaa valtiota myös mahdollisen muutoksenhaun samoin kuin ylimääräisen muutoksenhaun yhteydessä.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtion suostumusta toisen valtion lain soveltamiseen ei voida tulkita suostumukseksi kyseisen toisen valtion tuomioistuinten toimivallan käyttöön.

8 artikla. *Oikeudenkäyntiin osallistumisen vaikutukset.* Artiklassa määritellään valtion vapaaehtoisen oikeudenkäyntiin osallistumisen vaikutuksia lainkäytölliseen koskemattomuuteen. Vapaaehtoista osallistumista oikeudenkäyntiin voidaan artiklassa määritellyllä tavalla pitää implisiittisenä suostumuksena toimivallan käyttöön. Artiklan 1 kohdan mukaan valtio, joka on itse pannut oikeudenkäynnin vireille tai osallistunut oikeudenkäyntiin väliintulijana tai ryhtynyt muihin pääasiaan liittyviin toimiin, ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan toinen virke koskee tapauksia, joissa valtio on saanut tiedon lainkäytöllisestä koskemattomuudestaan vasta myöhäisessä vaiheessa. Tällaisessa tapauksessa valtion on artiklan mukaan mahdollista vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa, vaikka valtio olisikin jo ryhtynyt joihinkin pääasiaan liittyviin toimiin. Edellytyksenä on tällöin erityisesti, että valtio vetoaa koskemattomuuteensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Artiklan 2 kohta koskee tilanteita, joissa valtio osallistuu oikeudenkäyntiin väliintulijana tai ryhtyy muihin toimiin ainoana tarkoituksenaan vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen. Vaihtoehtoisesti valtion ainoana tarkoituksena voi olla vedota oikeudenkäynnin kohteena olevaan omaisuuteen liittyvään

oikeuteen tai etuun esimerkiksi esittämällä tällaista oikeutta tai etua koskevaa todennäköisyysnäyttöä. Näissä tapauksissa valtion ei katsota suostuneen toisen valtion tuomioistuimen toimivallan käyttöön. Jos valtio kuitenkin nostaa omistusoikeuttaan tiettyyn omaisuuteen koskevan kanteen, jota pidetään väliintulona pääasiassa, valtio ei voi vedota koskemattomuuteen.

Artiklan 3 kohtaan on otettu erillinen määräys siitä, että valtion edustajan esiintymistä toisen valtion tuomioistuimessa todistajana ei tulkita edellä mainitun valtion suostumukseksi tuomioistuimen toimivallan käyttöön. Artiklan 4 kohdan mukaan valtion poisjääntiä toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevasta oikeudenkäynnistä ei tulkita valtion suostumukseksi tuomioistuimen toimivallan käyttöön. Tämä liittyy yleissopimuksen periaatteeseen, jonka mukaan tuomioistuimen on omasta aloitteestaan päätettävä toisen valtion lainkäytöllisen koskemattomuuden kunnioittamisesta. Kohta soveltuu poisjääntiin, joka voi olla tahallista tai tahatonta.

9 artikla. Vastakanteet. Artikla koskee vastakanteiden vaikutusta valtion koskemattomuuteen. Artiklan 1 kohdan mukaan valtio, joka panee vireille oikeudenkäynnin toisen valtion tuomioistuimessa, ei voi mahdollisten vastakanteiden osalta vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen. Lisäedellytyksenä on, että vastakanne perustuu samaan oikeussuhteeseen tai samoihin tosiasioihin kuin pääkanne. Jos vastakanne on erillinen tai itsenäinen perustuen esimerkiksi muuhun liiketoimeen, oikeussuhteeseen tai muihin tosiasioihin kuin pääasia, valtio voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa, ellei yleissopimuksen III osasta muuta johdu.

Artiklan 2 kohtaan sisältyy 1 kohtaa vastaava määräys niitä tapauksia varten, joissa valtio esittää kanteen väliintulijana. Vastavasti artiklan 3 kohdan mukaan valtio, joka nostaa vastakanteen sitä vastaan käytävässä oikeudenkäynnissä toisen valtion tuomioistuimessa, ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen tuomioistuimessa pääkanteen osalta.

III Osa – Oikeudenkäynnit, joissa valtion lainkäytölliseen koskemattomuuteen ei voida vedota

Yleissopimuksen III osassa yksilöidään ne oikeudenkäynnit, joissa valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen.

10 artikla. Liiketoimet. Yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdassa rajataan lainkäytöllisen koskemattomuuden ulkopuolelle sellaiset tilanteet, joissa valtio ryhtyy liiketoimeen ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kanssa. Artiklan soveltumisen edellytyksenä on, että tähän liiketoimeen liittyvät riidat kuuluvat sovellettavien kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen nojalla toisen valtion tuomioistuimen toimivaltaan. On huomattava, että artikla soveltuu ainoastaan tilanteisiin, joissa liiketoimen toisena osapuolena on ulkomainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Vaikka asia kuuluisi toisen valtion tuomioistuimen toimivaltaan, artikla ei sovellu tapaukseen, jos toisena osapuolena oleva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö ei ole ulkomainen.

Artiklan toinen kohta sisältää kaksi poikkeusta ensimmäiseen kohtaan. Ensimmäinen poikkeus koskee valtioiden välisiä liiketoimia, jotka eivät kuulu artiklan 1 kohdan piiriin. Valtioiden välistä liiketoimea määriteltäessä on valtio ymmärrettävä siten kuin se on määritelty yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Tällaisia liiketoimia voivat kansainvälisen oikeuden toimikunnan mukaan olla esimerkiksi kehitysmaiden toisten valtioiden kanssa tekemät ruoka-apua koskevat sopimukset. Toinen poikkeus koskee tapauksia, joissa liiketoimen osapuolet ovat nimenomaisesti sopineet muusta kuin artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä.

Artiklan 3 kohta koskee valtionyhtiöitä ja muita valtion perustamia laitoksia. Valtionyhtiöiden asema oli yksi keskeisistä sopimusluonnoksen laadinnan yhteydessä esiin nousseista kiistakysymyksistä. Taustalla olivat erityisesti sosialististen maiden talouksissa sopimusluonnoksen laatimisen aikana tapahtuneet muutokset, jotka liittyivät myös valtionyhtiöiden asemaan. Valtionyhtiöitä koskeva määräys päätettiin lopulta säilyttää 10 artiklan 3 kohdassa. Sen mukaan valtion lainkäytölliseen koskemattomuuteen ei vaikuta se, että oikeudenkäynnin osapuolena on val-

tionyhtiö tai muu kyseisen valtion perustama laitos. Valtionyhtiöltä edellytetään muun muassa itsenäistä oikeushenkilöllisyyttä. Yhteisymmärrykseen pääsemiseksi otettiin sopimuksen liitteenä olevaan selitysosaan lisäksi 10 artiklan 3 kohtaa koskeva selitys. Selityksen mukaan 10 artiklan 3 kohdassa ei oteta kantaa kysymykseen yrityksen osakkeenomistajien ja johdon asettamisesta vastuuseen yrityksen toimista, eikä kysymyksiin, jotka liittyvät tilanteeseen, jossa valtionyhtiö tai laitos on tahallisesti antanut vääriä tietoja taloudellisesta tilanteestaan tai on myöhemmin vähentänyt varojaan välttyäkseen vastaamasta vaatimukseen, tai näihin liittyviin muihin kysymyksiin.

11 artikla. Työsopimukset. Artiklassa käsitellään valtion ja yksityishenkilön välisiä työsopimuksia, jotka koskevat toisen valtion alueella tehtyä tai tehtävää työtä. Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan iii alakohdassa työsopimukset on nimenomaisesti rajattu liiketoimen käsitteen ulkopuolelle. Artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaistun pääsäännön mukaan valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen työsopimusta koskevassa oikeudenkäynnissä, jos työ on tehty tai tehdään kyseisen toisen valtion alueella.

Työsopimusten osalta lähtökohtana on toisin sanoen koskemattomuuden puuttuminen. Poikkeuksena tähän pääsääntöön luetellaan artiklan 2 kohdassa ne tilanteet, joissa valtion koskemattomuuteen voidaan vedota 1 kohdan estämättä. Tämän rakenteen avulla artiklassa pyritään tasapainottamaan työsopimuksiin liittyviä eri tahojen intressejä. Valtion, jossa työ tehdään, intressissä on turvata kansallisen työoikeuden säännösten soveltuminen alueellaan. Toisaalta työntantajavaltion intressissä on turvata muun muassa se, ettei toinen valtio voi vaikuttaa erityisesti julkisen vallan käyttöä sisältäviin tehtäviin palkattavien henkilöiden työsopimuksiin. Työntekijän kannalta kysymys on yksilön oikeudesta saada työsopimusriitansa paikallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Artiklan 2 kohdassa luetellaan ne tilanteet, joissa valtio voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen artiklan 1 kohdan estämättä. Ensinnäkin koskemattomuuteen voidaan vedota siinä tapauksessa, että työntekijä toimii tehtävissä, jotka ovat julkisen vallan käyttöä.

Lisäksi artiklassa luetellaan erikseen seuraavat henkilöryhmät, joiden osalta koskemattomuuteen voidaan vedota: vuoden 1961 diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen mukaiset diplomaatit, vuoden 1963 konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen mukaiset konsulivirkamiehet, kansainvälisessä järjestössä olevan pysyvän edustuston tai erityisedustuston diplomaattisen henkilökunnan jäsenet tai henkilöt, jotka edustavat valtiota kansainvälisessä konferenssissa sekä muut diplomaattista koskemattomuutta nauttivat henkilöt.

Yleissopimuksen 11 artiklaa koskien yleissopimuksen liitteenä olevassa selitysosassa viitataan diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 41 artiklaan ja konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 55 artiklaan. Kaikilla kyseisissä artikloissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus noudattaa vastaanottajavaltion lakeja ja määräyksiä, työlainsäädäntö mukaan luettuna. Lisäksi selitysosassa viitataan diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 38 artiklaan ja konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 71 artiklaan, joiden mukaan vastaanottajavaltiolla on velvollisuus käyttää toimivaltaansa siten, että diplomaattisten edustustojen tai konsuliedustustojen tehtävien hoito ei tarpeettomasti häiriinny.

Artiklan 1 kohdan pääsääntöä ei sovelleta, jos oikeudenkäynti koskee henkilön työhönottoa, työsuhteen uudistamista tai uudelleen palvelukseen ottamista. ILC:n vuoden 1991 kommentaarissa esitetyn mukaan työntekijä voisi kuitenkin c alakohdan estämättä hakea tuomioistuinvaltiossa hyvitystä tai vahingonkorvausta esimerkiksi työsuhteen laittomasta irtisanomisesta.

Valtio voi myös vedota koskemattomuuteen, jos oikeudenkäynti koskee henkilön erottamista tai hänen työsuhteensa päättämistä ja työntantajavaltion valtionpäämies, pääministeri tai ulkoasiainministeri katsoo tällaisen oikeudenkäynnin haittaavan kyseisen valtion turvallisuusetuja. Yleissopimuksen selitysosassa viitauksen työntantajavaltion turvallisuusetuihin on tarkoitettu liittyvän pääasiassa kansallista turvallisuutta sekä diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen turvallisuutta koskeviin asioihin.

Valtio voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen myös siinä tapauksessa, että työntekijä on työnantajavaltion kansalainen oikeudenkäynnin tullessa vireille. Edellytyksenä on, että kyseisen henkilön pysyvä asuinpaikka ei ole tuomioistuinvaltiosta. Kohdan tavoitteena on taata riittävä liittymä tuomioistuinvaltioon. Jos työntekijä on työnantajavaltion kansalainen, eikä hänellä ole myöskään pysyvää asuinpaikkaa toisessa valtiossa, riittävän painavia syitä ei ole sille, että mahdollinen riita-asia käsiteltäisiin kyseisen toisen valtion tuomioistuimessa. Kyseiseen määräykseen ei vaikuta se, että henkilö on rekrytoitu tai että työ tehdään muun kuin työnantajavaltion alueella.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään kaikkien Suomen lainkäyttövallan piiriin kuuluvien oikeudesta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Edellä mainitun poikkeuksen voidaan jossain määrin arvioida puuttuvan tähän perustuslain turvaamaan yksilön oikeuteen. Edellä selostetun korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1993:120 annetun ratkaisun kannalta arvioiden yleissopimuksen lopullinen teksti merkitsee tiukemmin rajattua koskemattomuuden piiriin kuuluvien henkilöiden joukkoa. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on edellä yleisperusteluissa selostetuissa tapauksissa ottanut kantaa valtion lainkäytöllisen koskemattomuuden suhteesta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan sisältämiin pääsyä oikeuteen koskeviin määräyksiin.

Valtion koskemattomuuteen voidaan 1 kohdan estämättä vedota myös siinä tapauksessa, että työnantajavaltio ja työntekijä ovat kirjallisesti sopineet asiasta artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisesti. Edellytyksenä on, että oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvistä näkökohdista ei johdu, että tuomioistuinvaltion tuomioistuimilla on oikeudenkäynnissä käsiteltävässä asiassa yksinomainen toimivalta.

Artiklan määräysten soveltamisen kannalta on ensinnäkin huomioitava, että työsopimuslain (55/2001) 11 luvun 1 §:ssä säädetään kansainvälisluonteiseen työsopimukseen so-

vellettavasta laista. Jos työsopimuksella on liittymä useampaan kuin yhteen valtioon, työsopimukseen sovellettava laki määräytyy Roomassa 19 päivänä kesäkuuta 1980 tehdyn sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Tämä yleissopimus on 17.12.2009 jälkeen tehtyjen sopimusten osalta korvattu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 593/2008 sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (niin sanottu Rooma I – asetus). Asetuksen 8 artikla sisältää määräykset työsopimuksiin sovellettavasta laista.

Lisäksi artiklan 2 kohdan f alakohdan soveltamisen osalta on huomioitava tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001, eli niin sanotun Bryssel I – asetuksen, työsopimuksia koskevat säännökset, joilla estetään ennen riidan syntymistä sopiminen toimivaltaisesta tuomioistuimesta työntekijän vahingoksi. Tässä suhteessa keskeisimmät Bryssel I – asetuksen määräykset sisältyvät sen 18-21 artikloihin.

12 artikla. *Henkilövahingot ja omaisuuden vahingoittuminen.* Artiklalla rajataan tietyin poikkeuksin koskemattomuuden ulkopuolelle ne oikeudenkäynnit, jotka liittyvät rahalliseen korvaukseen kuolemantapauksesta tai henkilövahingosta taikka aineellisen omaisuuden vahingoittumisesta tai katoamisesta. Tällaisissa tapauksissa valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen. Lisäedellytyksenä artiklan soveltamiselle on ensinnäkin, että kuolemantapauksen, henkilövahingon, aineellisen omaisuuden vahingoittumisen tai katoamisen väitetään olevan seurausta valtion syyksi luettavasta teosta tai laiminlyönnistä. Toisena edellytyksenä on, että kyseessä olevan teon tai laiminlyönnin tulee olla tapahtunut kokonaan tai osittain kyseisen toisen valtion alueella ja tekoon tai laiminlyöntiin syyllistynyt henkilö oli kyseisellä alueella teon tai laiminlyönnin ajankohdalla.

Artikla voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi liikenneonnettomuuden yhteydessä. Samoin artikla kattaa myös esimerkiksi henkirikokset. Artiklan soveltamisen kannalta merkitystä ei ole sillä, voidaanko kyseessä olevan teon katsoa olevan luonteeltaan perinteistä valtiiovallan harjoittamiseen liittyvää toimintaa

(*acta iure imperii*) vai yksityisoikeudellista (*acta iure gestionis*). Korvauksen määrän suhteen ratkaiseva on tekopaikan laki. Artikla koskee ainoastaan aineellista vahinkoa, eikä kyseeseen siten voi tulla esimerkiksi korvaus loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Lisäksi artikla koskee ainoastaan rahallista korvausta.

13 artikla. *Omaisuu den omistaminen, hallinta ja käyttö.* Yleissopimuksessa noudatettavan pääsäännön mukaan valtiolla ja sen omaisuudella on lainkäyttöllinen koskemattomuus toisen valtion tuomioistuimessa. Tätä pääsääntöä on yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkennettu siten, että koskemattomuuteen voidaan lähtökohtaisesti vedota myös siinä tapauksessa, että oikeudenkäynnillä pyritään tosiasiallisesti vaikuttamaan toisen valtion omaisuuteen, oikeuksiin, etuihin tai toimintaan, vaikka kyseistä toista valtiota ei ole nimetty oikeudenkäynnin osapuoleksi. Yleissopimuksen 13 artikla on poikkeus tästä pääsäännöstä. Koskemattomuuteen ei artiklassa luetelluissa tilanteissa voida vedota.

Artiklassa mainitaan ensinnäkin valtion tuomioistuinvaltiossa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta koskevat oikeudenkäynnit. Koskemattomuuden ulkopuolelle jäävät myös sellaiset oikeudenkäynnit, jotka koskevat valtion irtaimen tai kiinteään omaisuuteen kohdistuvaa oikeutta tai etua, joka perustuu perimyksen, lahjoituksen tai perillisettä kuolleen henkilön omaisuuden saantoon. Valtion koskemattomuuteen ei voida vedota myöskään siinä tapauksessa, että oikeudenkäynnissä on kyse valtion oikeudesta tai edusta, joka kohdistuu säätiön varojen, konkurssipesän tai selvitystilassa olevan yhtiön omaisuuden tai muun vastaavan omaisuuden hallintaan.

Artiklan mukaan oikeudenkäynnissä tulee lisäksi olla kysymys edellä mainittujen oikeuksien tai etujen määrittämisestä. Yleissopimuksen liitteenä olevassa selitysosassa todetaan, että määrittämisellä yleissopimuksen 13 ja 14 artikloissa ei tarkoiteta ainoastaan suojattujen oikeuksien olemassaolon toteamista tai vahvistamista, vaan myös tällaisten oikeuksien sisällön arviointia, niiden soveltamisala ja laajuus mukaan luettuina.

Artiklalla ei kuitenkaan ole vaikutusta erioikeuksiin ja vapauksiin, joita valtiolla on

kansainvälisen oikeuden mukaan diplomaattisten edustustojen ja muiden yleissopimuksen 3 artiklassa mainittujen tahojen osalta.

14 artikla. *Henkinen ja teollinen omaisuus.* Artiklassa rajataan koskemattomuuden ulkopuolelle henkistä ja teollista omaisuutta koskevat kysymykset. Henkisellä ja teollisella omaisuudella tarkoitetaan tässä Suomessa vakiintuneen terminologian mukaisia tekijän- ja teollisoikeuksia. Artikla on pyritty muotoilemaan siten, että se kattaisi paitsi jo olemassa olevat myös tulevaisuudessa mahdollisesti käyttöön otettavat henkisen ja teollisen omaisuuden lajit. Artiklan mukaan oikeudenkäynnissä voi olla kyse muun muassa tällaista omaisuutta koskevan oikeuden määrittämisestä. Yleissopimuksen selitysosan mukaan määrittämisellä ei tarkoiteta ainoastaan suojattujen oikeuksien olemassaolon toteamista tai vahvistamista, vaan myös tällaisten oikeuksien sisällön arviointia, niiden soveltamisala ja laajuus mukaan luettuina.

Artiklan soveltamisen edellytyksenä on, että kyseessä olevaa oikeutta suojataan tuomioistuinvaltiossa. Merkitystä ei ole sillä, onko tällainen oikeudellinen suoja väliaikaista vai pysyvää. Henkistä ja teollista omaisuutta koskevissa oikeudenkäynneissä koskemattomuuden rajoittamista voidaan pitää perusteltuna juuri siitä syystä, että kyseistä omaisuutta suojataan tuomioistuinvaltiossa, ja myös siksi, että toinen valtio on vapaaehtoisesti tullut tuomioistuinvaltion oikeusjärjestelmän piiriin esimerkiksi rekisteröidessään patentin tai tavaramerkin.

Artiklan nojalla valtion koskemattomuuteen ei voida vedota myöskään siinä tapauksessa, että valtion väitetään rikkoneen kolmannelle henkilölle kuuluvaan, edellä mainittuun omaisuuteen kohdistuvaa oikeutta. Edellytyksenä on, että rikkomus on tapahtunut tuomioistuinvaltion alueella. Lisäksi rikotun oikeuden tulee olla suojattu tuomioistuinvaltiossa. Esimerkiksi tekijänoikeuden rikkomus tuomioistuinvaltion alueen sijasta valtion omalla alueella ei artiklan mukaan poista koskemattomuutta.

Valtiot voivat sopia poikkeavansa artiklan määräyksistä. Artikla ei muutenkaan vaikuta valtioiden oikeuteen päättää henkistä ja teollista omaisuutta koskevasta kansallisesta lainsäädännöstä tai menettelyistä.

15 artikla. *Osuudet yhtiöistä tai muista yhteisöistä.* Artikla koskee oikeudenkäyntejä, jotka liittyvät valtion osuuksiin yhtiöistä tai muista yhteisöistä. Valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen, jos oikeudenkäynti liittyy valtion osuuteen yhtiöstä tai muusta kauppakisteriin merkitystä tai rekisteröimättömästä yhteisöstä. Kyse voi olla valtion ja kyseisen yhteisön välisestä suhteesta tai valtion ja kyseisen yhteisön muiden osapuolien välisestä suhteesta. Lisäedellytyksenä on, että kyseisessä yhteisössä on myös muita osapuolia kuin valtioita tai kansainvälisiä järjestöjä. Lisäksi edellytetään, että yhteisö on perustettu tai muodostettu tuomioistuinvallion lainsäädännön mukaisesti tai sen päätoimipaikka tai pääkonttori sijaitsee kyseisessä valtiossa.

Valtion koskemattomuuden puuttumisen taustalla on artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa se, että valtio on tullut tuomioistuinvallion oikeusjärjestelmän piiriin vapaaehtoisesti. Merkitystä ei ole sillä, onko kyseisellä yhteisöllä oikeushenkilöllisyyttä vai ei. Artiklassa ei myöskään tehdä eroa voittoa tuottavien ja tuottamattomien yhteisöjen välillä.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtio voi kuitenkin vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen, jos kyseiset valtiot ovat tästä sopineet tai jos riidan osapuolet ovat sopineet siitä kirjallisella sopimuksella. Lainkäytölliseen koskemattomuuteen voidaan vedota myös, jos kyseisen yhteisön perustamisasiakirja tai säännöt sisältävät sitä tarkoittavat määräykset.

16 artikla. *Valtion omistamat tai käyttämät alukset.* Artiklassa määritellään valtion koskemattomuuden laajuus valtion omistamiin tai käyttämiin aluksiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Aluksen omistava tai sitä käyttävä valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen kyseisen aluksen käyttöön liittyvässä oikeudenkäynnissä, jos kanteen perusteen syntyessä alusta käytettiin muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

Yleiskokoukselle esitettyjen luonnosartiklojen mukaan aluksen käyttöön liittyvässä oikeudenkäynnissä voisi olla kysymys esimerkiksi yhteenrömyksestä tai muista merenkulkuonnettomuuksista, avunannosta onnettomuustapauksissa, korjauksista tai huollosta samoin kuin meriympäristön pilaantu-

misen seurauksista. Tätä esimerkkiluetteloa ei kuitenkaan sisällytetty lopulliseen sopimustekstiin.

Aluksella tarkoitetaan artiklassa nimenomaan merikelpoista alusta, jollaiseksi tulee lukea myös alus, jota vain osittain käytetään meriliikenteessä.

Edellä esitetty koskemattomuutta koskeva pääsääntö ei kuitenkaan artiklan toisen kohdan nojalla koske sota-aluksia tai merivoimien tukialuksia tai muita aluksia, jotka ovat valtion omistuksessa tai käytössä ja joita toistaiseksi käytetään ainoastaan valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Näissä tapauksissa siis valtio voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa. Kohdassa tarkoitettuja aluksia voivat olla esimerkiksi poliisi- ja tullialukset, sairaala-alukset, valtameritutkimusta tekevät kartoitusalusukset sekä koulutusalusukset ja ruoppausalusukset.

Artiklassa koskemattomuuden ulkopuolelle rajataan lastin kuljettamiseen liittyvät oikeudenkäynnit. Valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka liittyy lastin kuljettamiseen aluksessa, joka on kyseisen valtion omistuksessa tai käytössä, jos kanteen perusteen syntyessä alusta käytettiin muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Poikkeuksellisesti koskemattomuuteen voidaan lastin kuljettamiseen liittyvissä oikeudenkäynneissä vedota silloin, kun lasti kuljetetaan sotaluoksessa tai muussa artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa aluksessa. Valtio voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen myös, jos kyseessä on valtion omistama lasti, jota käytetään tai on tarkoitus käyttää yksinomaan valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

Valtio voi kuitenkin vedota kaikkiin todisteluun, vanhentumiseen ja vastuunrajoitukseen liittyviin väitteisiin, jotka ovat yksityisten alusten ja lastien sekä niiden omistajien käytettävissä. Tämä määräys ei rajoitu ainoastaan aluksia ja lasteja koskeviin oikeustapauksiin, vaan valtiot voivat kaikissa oikeustapauksissa vedota sellaisiin väitteisiin, jotka ovat yksityistenkin käytettävissä.

Artiklan 6 kohta koskee menettelyä, jolla käytännössä voidaan oikeudenkäynnissä todistaa, että kanteessa tarkoitettua alusta käytetään tai käytettiin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Jos oikeudenkäynnissä tulee esiin kysymys, joka liittyy valtion omistaman

tai käyttämän aluksen tai valtion omistaman lastin hallintaan ja ei-kaupalliseen luonteeseen, diplomaattiedustajan allekirjoittama ja tuomioistuimelle toimitettu todistus toimii todisteena kyseisen aluksen tai lastin luonteesta. Diplomaattiedustajan lisäksi todistuksen voi vaihtoehtoisesti allekirjoittaa kyseisen valtion muu toimivaltainen viranomainen, joka tyyppillisesti voi olla esimerkiksi ministeriö, jonka toimialaan asian katsotaan kuuluvan. Kohdan muotoilu (toimii todisteena) viittaa siihen, että tuomioistuin arvioi toimitetun todistuksen todistusvoiman ja samasta temasta voidaan esittää myös vastanäyttöä.

Yleissopimuksen 16 artiklan 1 - 3 kohtien mukaan ratkaisevaa on aluksen tosiasiallinen käyttö valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Riittävää ei toisin sanoen ole se, että alus on tarkoitettu käytettäväksi valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

Ilma- ja avaruusalukset on suljettu pois sopimuksen soveltamisalasta 3 artiklan 3 kohtaan sisältyvällä määräyksellä.

17 artikla. *Välityssopimuksen vaikutus.* Artikla koskee välityssopimukseen liittyviä oikeudenkäyntejä. Jos valtio tekee kirjallisen sopimuksen ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kanssa liiketoimintaan liittyvien riitojen ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, kyseinen valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen välityssopimukseen liittyvässä oikeudenkäynnissä. Lisäedellytyksenä on, että oikeudenkäynti koskee välityssopimuksen voimassaoloa, tulkintaa tai soveltamista, välimiesmenettelyä tai välitystuomion vahvistamista tai kumoamista. Lisäksi tuomioistuimen tulee olla muutoin asiassa toimivaltainen. Toimivaltaisuutta koskevaan ratkaisuun voivat vaikuttaa muun muassa kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt, kyseisen valtion kansallinen lainsäädäntö ja välityssopimuksen sisältö. Välityssopimuksella voidaan lisäksi poiketa tämän artiklan määräyksistä.

Artikla koskee tilanteita, joissa valtio on tehnyt kirjallisen sopimuksen ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kanssa. Näin ollen artiklan ulkopuolelle jäävät valtioiden väliset välityssopimukset. Yleissopimuksen liitteeseen on kirjattu yhteisymmärrys siitä, että artiklassa tarkoitet-

tuun liiketoimintaan kuuluu myös sijoitustoiminta.

IV osa – Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus pakkotoimenpiteisiin nähden oikeudenkäynnin yhteydessä

Yleissopimuksen mukaisesti pakkotoimenpiteet lähtökohtaisesti kuuluvat valtion lainkäyttöllisen koskemattomuuden piiriin. Valtion nimenomainen suostumus tuomioistuimen toimivaltaan ei myöskään sellaisenaan vielä merkitse suostumusta pakkotoimenpiteisiin. Sopimuksen IV osa sisältää pakkotoimenpiteitä koskevat nimenomaiset määräykset.

Kansallisesti siviiliprosessuaalisista turvaamistoimenpiteistä, kuten takavarikosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa ei kuitenkaan säädetä tyhjentävästi turvaamistoimista, vaan niistä voidaan säätää muuallakin lainsäädännössä, esimerkiksi todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetussa laissa (344/2000). Takavarikkoa koskevia erityissäännöksiä sisältyy esimerkiksi myös valtion omistamien alusten osalta merilakiin (674/1994). Merkityksellinen on myös Suomeen tuotavan tai tuodun vieraan valtion omistaman omaisuuden osalta laki eräiden Suomeen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä (697/2011).

18 artikla. *Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus tuomiota edeltäviin pakkotoimenpiteisiin nähden.* Artiklassa määrätään, että tuomiota edeltäviä valtion omaisuuden kohdistuvia pakkotoimenpiteitä, kuten takavarikkoa ja hukkaamiskieltoa, ei voida toteuttaa oikeudenkäynnin yhteydessä toisen valtion tuomioistuimessa ilman ko. valtion nimenomaista suostumusta. Valtion suostumus tulee antaa kansainvälisellä sopimuksella, välityssopimuksella tai muulla kirjallisella sopimuksella, tuomioistuimessa annetulla erillisellä ilmoituksella tai riidan syntymisen jälkeen annetulla kirjallisella tiedonannolla. Pakkotoimenpiteitä voidaan myös toteuttaa siltä osin kuin valtio on osoittanut tai varannut omaisuutta vastatakseen oikeudenkäynnin kohteena olevaan vaatimukseen.

19 artikla. *Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus tuomion jälkeisiin pakkotoimen-*

piteisiin nähden. Artiklan nojalla tuomion jälkeisiä valtion omaisuuteen kohdistuvia pakkotoimenpiteitä ei voida toteuttaa muutoin kuin valtion nimenomaisella suostumuksella. Nimenomaisen suostumuksen antamistavat vastaavat 18 artiklassa lueteltuja tapoja. Artiklan nojalla valtio ei myöskään voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteensa tuomion jälkeisten pakkotoimenpiteiden osalta siltä osin kuin valtio on osoittanut tai varannut omaisuutta vastatakseen vaatimukseen, joka on oikeudenkäynnin kohteena tai kun on todettu, että omaisuutta käytetään tai se on tarkoitettu käytettäväksi nimenomaisesti muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen ja omaisuus sijaitsee tuomioistuinvallion alueella. Viimeksi mainitussa tapauksessa lisäedellytyksenä on kuitenkin, että tuomion jälkeisiä pakkotoimenpiteitä voidaan kohdistaa ainoastaan sellaiseen omaisuuteen, joka liittyy oikeudenkäynnin kohteena olevaan tahoon. Jäljempänä 21 artiklassa täsmennetään vielä lisäksi mitä valtion omaisuuden lajeja ei katsota omaisuudeksi, jota käytetään tai on tarkoitettu käytettäväksi nimenomaisesti muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

Oikeudenkäynnin kohteena olevalla taholla tarkoitetaan selitysosan mukaisesti valtiota itsenäisenä oikeushenkilönä, liittovaltion osavaltiota, valtion hallintoaluetta, valtion virastoa tai elintä tai muuta yksikköä, joka on itsenäinen oikeushenkilö. Ilmaisulla omaisuus, joka liittyy oikeudenkäynnin kohteena olevaan tahoon on selitysosan mukaisesti ymmärrettävä laajemmassa merkityksessä kuin pelkästään omistuksessa ja hallinnassa oleva omaisuus.

Liitteessä olevan selitysosan mukaisesti artiklassa ei oteta kantaa kysymykseen yritykseen toimivien henkilöiden asettamisesta vastuuseen yrityksen toimista eikä kysymyksiin, jotka liittyvät tilanteeseen, jossa valtionyhtiö tai laitos on tahallisesti antanut vääriä tietoja taloudellisesta tilanteestaan tai on myöhemmin vähentänyt varojaan välttyäkseen vastaamasta vaatimukseen tai näihin liittyviin muihin kysymyksiin.

20 artikla. *Toimivallan käyttöön suostumisen vaikutus pakkotoimenpiteisiin.* Artiklassa määrätään, että 7 artiklan nojalla annettu suostumus tuomiovallan käyttöön ei tarkoita samalla 18 tai 19 artiklan mukaista suostu-

musta pakkotoimenpiteisiin. Pakkotoimenpiteisiin annettavan suostumuksen on tällöin koskettava nimenomaisesti pakkotoimenpiteitä.

21 artikla. *Erityiset omaisuuden lajit.* Artiklassa luetellaan ne erityiset valtion omaisuuden lajit, joita ei katsota 19 artiklan 1 kohdan c alakohdassa mainituksi omaisuudeksi, jota käytetään tai on tarkoitettu käytettäväksi nimenomaisesti muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen. Tällaista omaisuutta on muun muassa diplomaattiedustustojen ja konsulaattien käytössä tai käyttöön tarkoitettu omaisuus, sotilaallinen omaisuus, valtion keskuspankin tai muun rahoitusasioiden vastaavan viranomaisen omaisuus, valtion kulttuuriperintöä tai valtionarkistoa oleva omaisuus, jota ei ole tarkoitettu myyntiin sekä omaisuus joka on osa tieteellisesti, kulttuurisesti tai historiallisesti arvokkaiden esineiden näyttelyä ja jota ei ole tarkoitettu myyntiin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään vielä, että 1 kohdalla ei rajoiteta 18 artiklan ja 19 artiklan 1 kohdan a tai b alakohtien sisältämien pakkotoimenpiteitä koskevien määräysten soveltamista.

V osa – Erinäiset määräykset

22 artikla. *Tiedoksianto.* Artikla sisältää haastehakemuksen tai muun vireillepanoasiakirjan tiedoksianto koskevat määräykset. Tiedoksianto tulee suorittaa sovellettavan tuomioistuini- ja vastaajavaltiota sitovan kansainvälisen yleissopimuksen tai muun kantaajan ja vastaajavaltion välisen tiedoksianto koskevan erityisjärjestelyn mukaisesti, jollei tuomioistuinvallion laki estä sen soveltamista.

Tällaisen yleissopimuksen tai erityisjärjestelyn puuttuessa tiedoksianto voidaan tehdä diplomaattiteitse vastaajavaltion ulkoministeriölle tai muulla vastaajavaltion hyväksymällä tavalla, jollei tuomioistuinvallion laki estä tällaisen tiedoksiantotavan käyttämistä. Tällainen tiedoksianto katsotaan suoritetuksi, kun ulkoasiainministeriö on vastaanottanut asiakirjat.

Tiedoksiantoasiakirjoihin tulee tarvittaessa liittää käännös vastaajavaltion kielelle.

Valtio, joka vastaa sitä vastaan vireillä olevan oikeudenkäynnin pääasiassa, ei voi enää

myöhemmin vedota siihen, ettei tiedoksiannosta ole suoritettu tämän artiklan mukaisesti.

Oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta säädetään kansallisesti oikeudenkäymiskaaren 9 ja 11 luvuissa. Asiakirjojen tiedoksiannosta EU:n jäsenvaltioiden kesken säädetään neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1393/2007.

23 artikla. Yksipuolinen tuomio. Artiklassa määrätään valtiota vastaan nostetussa oikeudenkäynnissä annettavan yksipuolisen tuomion edellytyksistä. Yksipuolista tuomiota ei voida antaa, jollei tuomioistuim ole todennut, että asiakirjojen tiedoksiannosto on tapahtunut 22 artiklan mukaisesti ja jollei vähintään neljä kuukautta ole kulunut siitä kun vireillepanoasiakirjat on annettu tai on katsottu annetuksi 22 artiklan mukaisesti, eikä tämä yleissopimus muutoin estä tuomioistuinta käyttämästä tuomiovaltaansa.

Valtiota vastaan annetun yksipuolisen tuomion jäljennös, johon on tarvittaessa liitetty käänös vastaajavaltion viralliselle kielelle, toimitetaan vastaajavaltiolle 22 artiklan mukaisesti. Yksipuolisen tuomion kumoamista koskevan hakemuksen määräaika on vähintään neljä kuukautta ja alkaa päivästä, jona vastaajavaltio on vastaanottanut tai sen katsotaan vastaanottaneen tuomion jäljennöksen.

Oikeudenkäymiskaaren 5 ja 12 luvuissa säädetään yksipuolisen tuomion antamisen edellytyksistä sekä sitä koskevasta takaisin-saannista. Sopimuksen 23 artiklan 1 kohdan b alakohdassa edellytetty neljän kuukauden määräaika yksipuolisen tuomion antamiselle poikkeaa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:stä, jonka mukaan yksipuolinen tuomio annetaan, jos vastaaja ei ole antanut pyydettyä vastausta tuomioistuimen asettamassa määräajassa. Sopimuksen 23 artiklan 3 kohdan sisältämä 4 kuukauden määräaika takaisin-saannille poikkeaa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n mukaisesta 30 päivän määräajasta. Sopimuksen 23 artiklan määräyksiä tulee soveltaa erityissäännöksiin suhteessa oikeudenkäymiskaaren säännöksiin yleissopimuksen soveltamisalan mukaisissa oikeudenkäynneissä.

24 artikla. Erioikeudet ja vapaudet oikeudenkäynnin aikana. Artiklassa määrätään valtion erioikeuksista ja -vapauksista sitä vastaan nostetun oikeudenkäynnin aikana.

Artiklan mukaan siitä, että valtio ei noudata toisen valtion tuomioistuimen määräystä suorittaa tai pidättäytyä suorittamasta tiettyä toimenpidettä tai esittää asiakirjoja oikeudenkäyntiä varten voi olla ainoastaan seura-uksia, joita tällaisesta toiminnasta voisi aiheutua pääasian käsittelyn yhteydessä. Valtiolle ei saa määrätä sakkoa tai rangaistusta tällaisesta laiminlyönnistä.

Artiklan 2 kohdan nojalla valtiolta ei myöskään saa vaatia mitään vakuutta, mak-susitoumusta tai talletusta oikeudenkäyntiku-lujen maksun vakuudeksi.

Artikla poikkeaa oikeudenkäymiskaaren si-sältämistä asiakirjan esittämisvelvollisuutta koskevista säännöksistä. Sen mukaan valtiolle ei saa määrätä sakkoa tai rangaistusta asia-kirjan esittämisvelvollisuuden (editiovelvol-lisuuden) laiminlyönnistä. Oikeudenkäymis-kaaren 17 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuim saa, jos katsoo tarpeelliseksi määrätä tällaisen velvollisuuden täyttämisek-si uhkasakon. Sopimuksen 24 artiklaa tulee näiltä osin soveltaa erityissäännöksenä siten, että oikeudenkäymiskaaren mainittua pykä-lää ei voida tämän sopimuksen sovelta-misalan mukaisessa oikeudenkäynnissä so-veltaa.

VI osa – Loppumääräykset

25 artikla. Liite. Artiklassa määrätään, että yleissopimuksen liitteenä oleva selitysosa on erottamaton osa yleissopimusta.

26 artikla. Muut kansainväliset sopimukset. Artikla koskee yleissopimuksen suhdetta muihin sopimuksiin. Artikla on osittain pääl-lekkäinen 3 artiklan kanssa.

27 artikla. Riitojen ratkaiseminen. Artikla sisältää määräykset yleissopimuksen tulkin-taa tai soveltamista koskevien riitojen ratkai-semisesta. Osapuolten on ensisijaisesti pyrit-ävä ratkaisemaan riidat neuvotteluin. Toissi-jaisesti osapuolet voivat viedä sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat vä-limiesmenettelyyn. Jos välimiesmenettelystä sopiminen ei ole mahdollista, toisen osapuolen vaatimuksesta riita voidaan viedä Kan-sainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Artiklan kolmannen kohdan nojalla valti-oilla on yleissopimusta ratifioidessaan tai sii-hen liittyessään oikeus antaa selitys, ettei vä-limiesmenettelyä tai Kansainvälisen tuomio-

istuimen toimivaltaa koskeva artiklan määräys sido heitä. Yleissopimuksen ratifioineista valtioista Iran ja Saudi-Arabia ovat antaneet tällaisen selityksen. Osapuolet voivat myös peruuttaa antamansa selityksen. Suomen osalta ei esitetä annettavaksi artiklassa tarkoitettua selitystä.

28 artikla - 33 artikla. Artiklat sisältävät tavanomaiset määräykset sopimuksen allekirjoittamisesta, ratifioimisesta, voimaantulosta, irtisanomisesta sekä sopimuksen tallettamisesta YK:n pääsihteerille. Artikla 33 sisältää lisäksi määräykset todistusvoimaisista kielistä, joita ovat arabia, englanti, espanja, kiina, ranska sekä venäjä.

Yleissopimuksen liite

Yleissopimuksen liitteessä on selitysosa, jolla otetaan kantaa tiettyjen sopimuksen artikloiden tulkintaan siten kuin edellä asianomaisten artiklojen yhteydessä on tarkemmin selostettu.

2 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälä sisältää säännöksen, jolla saateetaan voimaan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan tarkemmin jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Pykälän mukaan yleissopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja voimaansaattamislain voimaantulosta säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu saattamaan voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

3 Voimaantulo

Yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun 30 valtiota on hyväksynyt tai ratifioinut yleissopimuksen. Yleissopimuksen on tähän mennessä allekirjoittanut 28 valtiota ja hyväksynyt tai ratifioinut tai siihen liittynyt kolmetoista valtiota (Itävalta, Ranska, Iran, Japani, Kazakstan, Libanon, Norja, Portugali, Romania, Saudi-Arabia, Espanja, Ruotsi ja Sveitsi). Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen 14 päivänä syyskuuta 2005.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus ehdoteetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee voimaan Suomen osalta.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Hyväksymispäätöksen ala

Yleissopimuksen 22 artikla koskee tiedoksiantoa haastehakemuksella tai muulla asiakirjalla, jolla pannaan vireille oikeudenkäynti valtiota vastaan. Artiklassa luetaan ne vaihtoehtoiset tavat, joilla oikeudenkäynti voidaan panna vireille toista valtiota vastaan. Oikeudenkäynti voidaan panna vireille sovellettavan tuomioistuinvaltiota ja vastaajavaltiota sitovan kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti tai kantajan ja vastaajavaltion välisen tiedoksiantoa koskevan erityisjärjestelyn mukaisesti silloin kuin tuomioistuinvaltion laki ei estä sen soveltamista. Yleissopimuksen tai erityisjärjestelyn puuttuessa oikeudenkäynti voidaan panna vireille myös diplomaattiteitse tai muulla vastaajavaltion hyväksymällä tavalla. Artiklassa määrätään muun muassa myös tiedoksiantoasiakirjan käännökseen liittämistä tiedoksiintoon.

EU:n jäsenvaltioiden kesken tapahtuvaan asiakirjojen tiedoksiintoon sovelletaan kansallisen lainsäädännön ohella myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1393/2007 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Asetuksen johdantokappaleen mukaan asetuksella on etusija suhteessa sen soveltamisalaa koskeviin jäsenvaltioiden tekemiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin tai järjestelyihin. Nyt käsiteltävänä olevan yleissopimuksen 22 artiklan 1 kohta sallii asetuksen ensisijaisen soveltamisen. Asetusta sovelletaan sen 1 artiklan mukaisesti siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, joissa oikeudenkäynti- tai muu asiakirja on lähetettävä tiedoksiintoa varten jäsenvaltiosta toiseen jäsenvaltioon. Asetusta ei sovelleta vero-, tullitai hallinto-oikeudellisiin asioihin eikä valtion vastuu-

seen teosta tai laiminlyönneistä, jotka on tehty julkista valtaa käytettäessä. Asetus saattaa näin ollen ainakin joissain tapauksissa tulla sovellettavaksi myös nyt hyväksyttävänä olevan yleissopimuksen mukaisessa tiedoksiannossa, jossa on kysymys oikeudenkäynnistä valtiota vastaan. Yleissopimuksen 22 artiklan 1 kohdan a ja b kohdasta johtuu, että yleissopimuksella ei ole vaikutusta unionin sisäisiin sääntöihin eikä unionin mahdollisiin ulkosuhdesopimuksiin, joissa määrättäisiin tiedoksiannosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, eikä sopimus myöskään muuta unionin sisäisten sääntöjen ulottuvuutta tavalla, joka EU-oikeuden mukaan estäisi jäsenvaltioita tekemästä sopimuksen.

Suomalaisten tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevat yleissäännökset ovat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 25 ja 26 §:ssä. Myös EU on antanut säännöksiä tuomioistuinten toimivaltaa koskien. Keskeinen säädös tässä suhteessa on neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (niin sanottu Bryssel I -asetus). Kyseinen asetus ei kuitenkaan koske toimivaltakysymyksiä suomalaisen ja EU:n ulkopuolisessa valtiossa olevan osapuolen välisessä riidassa. Asetus ei myöskään sisällä nimenomaisia erityissäännöksiä valtion asemasta siviiliprosessin asianosaisena. Lisäksi tässä yhteydessä on erotettava tuomioistuimen toimivalta ja valtion lainkäyttölinen koskemattomuus yksittäisessä tapauksessa. Lainkäyttölinen koskemattomuutta tulee arvioida erikseen sitä koskevien säännösten nojalla. Tuomioistuin voi olla yksittäisessä asiassa toimivaltainen, mutta vastaajana oleva vieras valtio saattaa silti nauttia koskemattomuudesta ja tuomioistuin on velvollinen jättämään kanteen tutkimatta. Sama koskee myös tuomioiden täytäntöönpanoa. Bryssel I-asetus ei vaikuta unionin ja jäsenvaltion väliseen toimivallan jakoon nyt hyväksyttävänä olevan yleissopimuksen osalta, eikä näin ollen myöskään eduskunnan hyväksymistoimivallan alaan.

Edellä esitetyn perusteella yleissopimuksen määräykset kuuluvat Suomen toimivaltaan ja eduskuntaa pyydetään näin ollen hyväksymään yleissopimus kokonaisuudessaan.

Lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset

Perustuslain 94 §:n mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset kansainväliset sopimukset, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Lisäksi perustuslakivaliokunta on todennut, että jos sopimuksessa määritellyt käsitteet koskevat lainsäädännön alaan kuuluvia asioita, määritelmät vaikuttavat välillisesti näiden lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen ja kuuluvat siksi itsekin lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp ja PeVL 24/2001 vp). Myös määräykset valtion erioikeuksista ja -vapauksista Suomessa vireillä olevan oikeudenkäynnin aikana kuuluvat eduskunnan hyväksymistä vaativiin määräyksiin, sillä erioikeuksista ja vapauksista säädetään Suomessa lailla (PeVL 38/2000 vp).

Valtion ja sen omaisuuden lainkäyttölinen koskemattomuutta koskeva yleissopimus sisältää useita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Keskeisimmät näistä koskevat toisen valtion lainkäyttölinen koskemattomuutta suomalaisissa tuomioistuimissa sekä tähän pääsääntöön liittyviä poikkeuksia, jotka sisältyvät sopimuksen II ja III osien 5 - 17 artikloihin.

Yleissopimuksen 2 artiklassa määritellään käsitteet tuomioistuin, valtio ja liiketoimi.

Nämä käsitteet vaikuttavat välillisesti lainsäädännön alaan kuuluvien II – IV osien sisältämien artikloiden soveltamiseen ja katsotaan siis näin ollen myös lainsäädännön alaan kuuluviksi.

Myös sopimuksen V osa sisältää määräyksiä, joista Suomessa säädetään lailla. Yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään valtiota vastaan nostetun haastehakemuksen tai muiden oikeudenkäyntiä koskevien asiakirjojen tiedoksiannosta. Kansallisesti oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa. Yleissopimuksen 23 artiklassa määrätään yksipuolisesta tuomiosta, josta Suomessa säädetään oikeudenkäymiskaaren 12 luvussa. Artikla 24 sisältää määräyksiä asiakirjan esittämismenettelyistä, josta myös kansallisesti säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa.

Sopimus edellyttää eduskunnan hyväksymistä myös siitä syystä, että se koskettaa yleisesti suomalaisten tuomioistuinten toimivaltaa ja tätä koskevaa lainsäädäntöä. Esimerkiksi sopimuksen IV osan määräykset asettavat rajoituksia turvaamistoimenpiteiden käyttämiselle silloin, kun ne kohdistuvat toisen valtion omaisuuteen. Suomessa siviili-prosessuaalisista turvaamistoimenpiteistä, kuten takavarikosta on säädetty yleisesti oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa. Tämän lisäksi takavarikkoa koskevia erityissäännöksiä sisältyy esimerkiksi valtion omistamien alusten osalta merilakiin (674/1994).

Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä koskevien varaumien ja muiden ilmoitusten tekeminen ja niiden peruuttaminen vaikuttavat blankettimuotoisen voimaansaattamislain välityksellä Suomessa lain tasolla voimassa olevan oikeuden sisältöön. Esityksessä annettavaksi ehdotettu julistus koskee lainsäädännön alaan kuuluvien sopimusmääräysten sisältöä tai laajuutta, minkä vuoksi eduskunnan suostumus julistukselle on myös tarpeen (ks. PeVL 29/2001 vp; ja myös PeVL 16/2005 vp).

Edellä mainituista syistä sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan ja sen hyväksyminen näin ollen edellyttää eduskunnan suostumusta.

4.2 Käsittelyjärjestys

Yleissopimuksen 5 artiklan mukainen pääsääntö valtion ja sen omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta tai siitä yleissopimuksessa tehdyt poikkeukset eivät lähtökohtaisesti sisällä käsittelyjärjestyksen arvioinnin kannalta merkittäviä määräyksiä.

Käsittelyjärjestyksen kannalta merkittävä on kuitenkin sopimuksen 11 artiklan 2 kohdan sisältämä poikkeus saman artiklan 1 kohdan pääsääntöön, jonka mukaan valtio ei voi vedota koskemattomuuteen toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa, valtion ja yksityishenkilön väliseen työsopimukseen liittyvässä oikeudenkäynnissä, kun työsopimus koskee toisen valtion alueella kokonaan tai osittain suoritettua työtä. Artiklan 2 kohdan e alakohdan sisältämän poikkeuksen mukaan valtio voisi kuitenkin vedota koskemattomuuteen silloin, kun työntekijä on työnantajavaltion kansalainen, jollei kyseinen henkilö asu pysyvästi tuomioistuinvaltiossa. Määräyksen voidaan katsoa rajoittavan perustuslain 21 §:n sisältämän oikeusturvaa koskevan säännöksen soveltamista, sillä kyseisen säännöksen nojalla oikeus saada asiansa käsitellyksi lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa koskee kaikkia Suomen lainkäyttöpiirissä oleskelevia henkilöitä näiden kansalaisuudesta riippumatta.

Perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakean asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (HE 309/1993 vp, s. 74 ja esim. PeVL 23/2011 vp, s. 2, PeVL 16/2011 vp, s. 2, PeVL 48/2010 vp.).

Yleissopimuksen 11 artiklassa on pyritty tasapainottamaan työsopimukseen liittyviä eri tahojen intressejä. Artiklan 2 kohdan e alakohdan tarkoituksena on turvata työntäjävaltion intressiä siten, ettei toinen valtio voi vaikuttaa erityisesti julkisen vallan käyttöä sisältäviin tehtäviin palkattavien henkilöiden työsopimukseen. Kohdan tavoitteena on myös taata riittävä liittymä tuomioistuinvaltioon. Edellä tässä esityksessä selostetun korkeimman oikeuden tapauksen KKO 1993:120 annetun ratkaisun kannalta arvioiden yleissopimuksen määräys merkitsee tiukemmin rajattua koskemattomuuden piiriin kuuluvien henkilöiden joukkoa.

Yleissopimuksen 11 artiklan 2 kohdan e alakohdan sisältämä poikkeus voidaan näin ollen katsoa vähäiseksi poikkeukseksi perustuslain 21 §:n sisältämästä oikeudesta.

Yleissopimus ei näin ollen sisällä sellaisia määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa ja 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Hallituksen näemyksen mukaan yleissopimus voitaisiin näin ollen hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta New Yorkissa 2 päivänä joulukuuta 2004 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen

*ja että eduskunta hyväksyisi annettavaksi julistuksen, jonka mukaan yleissopimusta ei sovelleta sotilaalliseen toimintaan, yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta yleissopimuksen 3 artiklassa mainittujen valtiopäämiesten lisäksi muihinkaan kansainvälisen oikeuden nojalla henkilöitä johtuvaa koskemattomuutta nauttiviin valtion edustajiin ja jonka mukaan yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta kansainvälisessä oikeudessa mahdollisesti myöhemmin ihmisoi-
keuksien suojelussa tapahtuvaan kehitykseen.*

Koska yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta New Yorkissa 2 päivänä joulukuuta 2004 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

(käännös)

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllisestä koskemattomuudesta

Tämän yleissopimuksen osapuolet, jotka

katsovat, että valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllinen koskemattomuus on yleisesti hyväksytty kansainvälisen tapaoikeuden periaate,

pitävät mielessä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjaan sisältyvät kansainvälisen oikeuden periaatteet,

uskovat, että valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälinen yleissopimus edistäisi oikeusvaltioperiaatetta ja oikeusvarmuutta, erityisesti valtioiden ja luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden välisessä kanssakäymisessä, ja edistäisi kansainvälisen oikeuden kodifointia ja kehittämistä sekä käytännön yhdenmukaistamista tällä alueella,

ottavat huomioon valtiokäytännössä tapahtuneen kehityksen valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäytölliseen koskemattomuuteen liittyvissä kysymyksissä,

vahvistavat, että kansainvälisen tapaoikeuden sääntöjä sovelletaan edelleen niihin asioihin, joista tässä yleissopimuksessa ei ole määräyksiä,

ovat sopineet seuraavasta:

**I OSA
Johdanto**

**1 artikla
Tämän yleissopimuksen soveltamisala**

Tätä yleissopimusta sovelletaan valtion ja sen omaisuuden lainkäytölliseen koskemattomuuteen toisen valtion tuomioistuimissa.

**2 artikla
Määritelmät**

1. Tässä yleissopimuksessa

United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and their Property

The States Parties to the present Convention,

Considering that the jurisdictional immunities of States and their property are generally accepted as a principle of customary international law,

Having in mind the principles of international law embodied in the Charter of the United Nations,

Believing that an international convention on the jurisdictional immunities of States and their property would enhance the rule of law and legal certainty, particularly in dealings of States with natural or juridical persons, and would contribute to the codification and development of international law and the harmonization of practice in this area,

Taking into account developments in State practice with regard to the jurisdictional immunities of States and their property,

Affirming that the rules of customary international law continue to govern matters not regulated by the provisions of the present Convention,

Have agreed as follows:

**PART I
Introduction**

**Article 1
Scope of the present Convention**

The present Convention applies to the immunity of a State and its property from the jurisdiction of the courts of another State.

**Article 2
Use of terms**

1. For the purposes of the present Conven-

(a) ”tuomioistuimella” tarkoitetaan sen nimityksestä riippumatta sellaista valtion elintä, jolla on oikeus lainkäyttötehtävien hoitamiseen;

(b) ”valtiolla” tarkoitetaan

(i) valtiota ja sen hallintoelimiä;

(ii) liittovaltion osavaltioita tai valtion poliittisia yksiköitä, joilla on oikeus julkisen vallan käyttöön ja jotka toimivat tässä ominaisuudessa;

(iii) valtion laitoksia tai elimiä tai muita yhteisöjä siltä osin kuin niillä on oikeus käyttää ja ne tosiasiallisesti käyttävät julkista valtaa;

(iv) valtion edustajia, jotka toimivat tässä ominaisuudessa;

(c) ”liiketoimella” tarkoitetaan

(i) kaupallista sopimusta tai muuta oikeustoimea, jonka tarkoituksena on tavaran kauppa tai palveluiden tarjoaminen;

(ii) lainasopimusta tai muuta rahoitustoimea, mukaan lukien tällaiseen lainaan tai rahoitustoimeen liittyvää takausta tai vakuutusta koskevat velvoitteet;

(iii) muuta kaupallista tai teollista taikka tavaroiden tai palvelujen hankintaan liittyvää sopimusta tai oikeustointa, lukuun ottamatta työ sopimuksia.

2. Ratkaisun siitä, onko sopimus tai oikeustoimi 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu ”liiketoimi”, tulee perustua ensisijaisesti sopimuksen tai oikeustoimen luonteeseen, mutta myös sopimuksen tai oikeustoimen tarkoitus tulisi ottaa huomioon, jos sen osapuolet ovat sopineet asiasta tai jos sen tarkoituksella on tuomioistuinvallion käytännössä merkitystä ratkaistaessa, onko sopimus tai oikeustoimi luonteeltaan ei-kaupallinen.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset, jotka koskevat tässä yleissopimuksessa käytettäviä käsitteitä, eivät vaikuta näiden käsitteiden käyttöön tai niille mahdollisesti annettaviin merkityksiin muissa kansainvälisissä asiakirjoissa tai valtion sisäisessä lainsäädännössä.

3 artikla

Erioikeudet ja vapaudet, joihin tämä yleissopimus ei vaikuta

tion:

(a) ”court” means any organ of a State, however named, entitled to exercise judicial functions;

(b) ”State” means:

(i) the State and its various organs of government;

(ii) constituent units of a federal State or political subdivisions of the State, which are entitled to perform acts in the exercise of sovereign authority, and are acting in that capacity;

(iii) agencies or instrumentalities of the State or other entities, to the extent that they are entitled to perform and are actually performing acts in the exercise of sovereign authority of the State;

(iv) representatives of the State acting in that capacity;

(c) ”commercial transaction” means:

(i) any commercial contract or transaction for the sale of goods or supply of services;

(ii) any contract for a loan or other transaction of a financial nature, including any obligation of guarantee or of indemnity in respect of any such loan or transaction;

(iii) any other contract or transaction of a commercial, industrial, trading or professional nature, but not including a contract of employment of persons.

2. In determining whether a contract or transaction is a ”commercial transaction” under paragraph 1 (c), reference should be made primarily to the nature of the contract or transaction, but its purpose should also be taken into account if the parties to the contract or transaction have so agreed, or if, in the practice of the State of the forum, that purpose is relevant to determining the non-commercial character of the contract or transaction.

3. The provisions of paragraphs 1 and 2 regarding the use of terms in the present Convention are without prejudice to the use of those terms or to the meanings which may be given to them in other international instruments or in the internal law of any State.

Article 3

Privileges and immunities not affected by

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta niihin valtion erioikeuksiin ja vapauksiin, jotka sillä on kansainvälisen oikeuden mukaisesti seuraavien tahojen tehtävien hoidon osalta:

(a) valtion diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot, erityisedustustot, edustustot kansainvälisissä järjestöissä tai kansainvälisten järjestöjen toimielimiin tai kansainvälisiin konferensseihin lähetetyt valtuuskunnat; ja

(b) edellä mainittuihin edustustoihin ja valtuuskuntiin kuuluvat henkilöt.

2. Tämä yleissopimus ei vaikuta valtionpäämiehille kansainvälisen oikeuden nojalla *ratione personae* kuuluviin erioikeuksiin ja vapauksiin.

3. Tämä yleissopimus ei vaikuta kansainvälisen oikeuden mukaiseen valtion omistamien tai käyttämien ilma- tai avaruusalusten lainkäyttölliseen koskemattomuuteen.

4 artikla

Tämän yleissopimuksen taannehtivuuden kielto

Tätä yleissopimusta ei sovelleta valtion tai sen omaisuuden lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevaan kysymykseen, joka liittyy sellaiseen oikeudenkäyntiin, joka on pantu vireille valtiota vastaan toisen valtion tuomioistuimessa ennen kuin tämä yleissopimus on tullut kyseisten valtioiden osalta voimaan. Tämä ei kuitenkaan rajoita sellaisten tähän yleissopimukseen sisältyvien sääntöjen soveltamista, joita sovelletaan valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttölliseen koskemattomuuteen kansainvälisen oikeuden nojalla tästä yleissopimuksesta riippumatta.

II OSA

Yleiset periaatteet

5 artikla

Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus

Valtiolla ja sen omaisuudella on lainkäyttöllinen koskemattomuus toisen valtion tuomioistuimessa, jollei tässä yleissopimuksessa toisin määrätä.

the present Convention

1. The present Convention is without prejudice to the privileges and immunities enjoyed by a State under international law in relation to the exercise of the functions of:

(a) its diplomatic missions, consular posts, special missions, missions to international organizations or delegations to organs of international organizations or to international conferences; and

(b) persons connected with them.

2. The present Convention is without prejudice to privileges and immunities accorded under international law to heads of State *ratione personae*.

3. The present Convention is without prejudice to the immunities enjoyed by a State under international law with respect to aircraft or space objects owned or operated by a State.

Article 4

Non-retroactivity of the present Convention

Without prejudice to the application of any rules set forth in the present Convention to which jurisdictional immunities of States and their property are subject under international law independently of the present Convention, the present Convention shall not apply to any question of jurisdictional immunities of States or their property arising in a proceeding instituted against a State before a court of another State prior to the entry into force of the present Convention for the States concerned.

PART II

General principles

Article 5

State immunity

A State enjoys immunity, in respect of itself and its property, from the jurisdiction of the courts of another State subject to the provisions of the present Convention.

6 artikla**Yksityiskohtaiset määräykset valtion lainkäytöllisen koskemattomuuden toteuttamiseksi**

1. Valtion on 5 artiklassa tarkoitetun valtion lainkäytöllisen koskemattomuuden toteuttamiseksi pidättäytyttävä käyttämästä toimivaltaansa toista valtiota vastaan tuomioistuimessaan vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Tätä tarkoitusta varten valtion on varmistettava, että sen tuomioistuin päättää omasta aloitteestaan, että kyseisen toisen valtion lainkäytöllistä koskemattomuutta kunnioitetaan 5 artiklan mukaisesti.

2. Oikeudenkäynnin katsotaan olevan vireillä jonkin valtion tuomioistuimessa toista valtiota vastaan, jos

(a) kyseinen toinen valtio on nimetty kyseisen oikeudenkäynnin osapuoleksi; tai

(b) kyseistä toista valtiota ei ole nimetty oikeudenkäynnin osapuoleksi, mutta tosiasiallisesti oikeudenkäynnillä pyritään vaikuttamaan kyseisen toisen valtion omaisuuteen, oikeuksiin, etuihin tai toimintaan.

7 artikla**Nimenomainen suostumus toimivallan käyttöön**

1. Valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä sellaisessa asiassa, jonka osalta se on nimenomaisesti suostunut tuomioistuimen toimivallan käyttöön

(a) kansainvälisellä sopimuksella;

(b) kirjallisella sopimuksella; tai

(c) tuomioistuimessa antamallaan ilmoituksella tai tietyssä oikeudenkäynnissä antamallaan kirjallisella tiedonannolla.

2. Valtion suostumusta toisen valtion lain soveltamiseen ei tulkita suostumukseksi kyseisen toisen valtion tuomioistuinten toimivallan käyttöön.

8 artikla**Oikeudenkäyntiin osallistumisen vaikutukset**

1. Valtio ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteensa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä

Article 6**Modalities for giving effect to State immunity**

1. A State shall give effect to State immunity under article 5 by refraining from exercising jurisdiction in a proceeding before its courts against another State and to that end shall ensure that its courts determine on their own initiative that the immunity of that other State under article 5 is respected.

2. A proceeding before a court of a State shall be considered to have been instituted against another State if that other State:

(a) is named as a party to that proceeding; or

(b) is not named as a party to the proceeding but the proceeding in effect seeks to affect the property, rights, interests or activities of that other State.

Article 7**Express consent to exercise of jurisdiction**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction in a proceeding before a court of another State with regard to a matter or case if it has expressly consented to the exercise of jurisdiction by the court with regard to the matter or case:

(a) by international agreement;

(b) in a written contract; or

(c) by a declaration before the court or by a written communication in a specific proceeding.

2. Agreement by a State for the application of the law of another State shall not be interpreted as consent to the exercise of jurisdiction by the courts of that other State.

Article 8**Effect of participation in a proceeding before a court**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction in a proceeding before a court of

nissä, jos

(a) se on itse pannut oikeudenkäynnin vireille; tai

(b) se on osallistunut oikeudenkäyntiin väliintulijana tai ryhtynyt muihin pääasiaan liittyviin toimiin. Jos valtio kuitenkin pystyy todistamaan tuomioistuimelle, ettei se kyseisiin toimiin ryhtymättä olisi voinut saada tietoa sellaisista tosiasioista, joihin lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva vaatimus voi perustua, se voi vaatia lainkäytöllistä koskemattomuutta näiden tosiasioiden perusteella, edellyttäen kuitenkin, että se tekee niin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

2. Valtion ei katsota suostuneen toisen valtion tuomioistuimen toimivallan käyttöön, jos se osallistuu oikeudenkäyntiin väliintulijana tai ryhtyy muihin toimiin ainoana tarkoituksenaan

(a) vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen; tai

(b) vedota oikeudenkäynnin kohteena olevaan omaisuuteen liittyvään oikeuteen tai etuun.

3. Valtion edustajan esiintymistä toisen valtion tuomioistuimessa todistajana ei tulkita ensin mainitun valtion suostumukseksi tuomioistuimen toimivallan käyttöön.

4. Valtion poisjääntiä toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevasta oikeudenkäynnistä ei tulkita ensin mainitun valtion suostumukseksi tuomioistuimen toimivallan käyttöön.

9 artikla **Vastakanteet**

1. Valtio, joka panee vireille oikeudenkäynnin toisen valtion tuomioistuimessa, ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen tuomioistuimessa sellaisten vastakanteiden osalta, jotka perustuvat samaan oikeussuhteeseen tai samoihin tosiasioihin kuin pääkanne.

2. Valtio, joka väliintulijana esittää kanteen toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä, ei voi vedota lainkäytölliseen koskemattomuuteen tuomioistuimessa sellaisten vastakanteiden osalta, jotka perustuvat samaan oikeussuhteeseen tai samoihin tosiasioihin kuin valtion nostama kanne.

another State if it has:

(a) itself instituted the proceeding; or

(b) intervened in the proceeding or taken any other step relating to the merits. However, if the State satisfies the court that it could not have acquired knowledge of facts on which a claim to immunity can be based until after it took such a step, it can claim immunity based on those facts, provided it does so at the earliest possible moment.

2. A State shall not be considered to have consented to the exercise of jurisdiction by a court of another State if it intervenes in a proceeding or takes any other step for the sole purpose of:

(a) invoking immunity; or

(b) asserting a right or interest in property at issue in the proceeding.

3. The appearance of a representative of a State before a court of another State as a witness shall not be interpreted as consent by the former State to the exercise of jurisdiction by the court.

4. Failure on the part of a State to enter an appearance in a proceeding before a court of another State shall not be interpreted as consent by the former State to the exercise of jurisdiction by the court.

Article 9 **Counterclaims**

1. A State instituting a proceeding before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of any counterclaim arising out of the same legal relationship or facts as the principal claim.

2. A State intervening to present a claim in a proceeding before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of any counterclaim arising out of the same legal relationship or facts as the claim presented by the State.

3. Valtio, joka esittää vastakanteen sitä vastaan käytävässä oikeudenkäynnissä toisen valtion tuomioistuimessa, ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen tuomioistuimessa pääkanteen osalta.

3. A State making a counterclaim in a proceeding instituted against it before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of the principal claim.

III OSA

Oikeudenkäynnit, joissa valtion lainkäyttölliseen koskemattomuuteen ei voida vedota

PART III Proceedings in which State immunity cannot be invoked

10 artikla Liiketoimet

Article 10 Commercial transactions

1. Jos valtio ryhtyy liiketoimeen ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kanssa ja jos tähän liiketoimeen liittyvät riidat sovellettavien kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen nojalla kuuluvat toisen valtion tuomioistuimen toimivaltaan, valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen kyseisestä liiketoimesta johtuvassa oikeudenkäynnissä tässä tuomioistuimessa.

1. If a State engages in a commercial transaction with a foreign natural or juridical person and, by virtue of the applicable rules of private international law, differences relating to the commercial transaction fall within the jurisdiction of a court of another State, the State cannot invoke immunity from that jurisdiction in a proceeding arising out of that commercial transaction.

2. Tämän artiklan 1 kohtaa ei sovelleta,
(a) jos kyseessä on valtioiden välinen liiketoimi; tai
(b) jos liiketoimen osapuolet ovat nimenomaisesti sopineet toisin.

2. Paragraph 1 does not apply:
(a) in the case of a commercial transaction between States; or
(b) if the parties to the commercial transaction have expressly agreed otherwise.

3. Se, että valtionyhtiö tai muu valtion perustama yhteisö, joka on itsenäinen oikeushenkilö ja

3. Where a State enterprise or other entity established by a State which has an independent legal personality and is capable of:

(a) jolla on kelpoisuus nostaa kanne tai jota vastaan voidaan nostaa kanne; ja

(a) suing or being sued; and

(b) jolla on kelpoisuus saada, omistaa, pitää hallinnassaan tai luovuttaa omaisuutta, mukaan lukien omaisuus, jonka käyttöön tai hoitoon valtio on yhtiön tai yhteisön valtuuttanut,

(b) acquiring, owning or possessing and disposing of property, including property which that State has authorized it to operate or manage,

osallistuu oikeudenkäyntiin, joka liittyy sellaiseen liiketoimeen, jossa yhtiö tai yhteisö on itse osallisena, ei vaikuta kyseisen valtion lainkäyttölliseen koskemattomuuteen.

is involved in a proceeding which relates to a commercial transaction in which that entity is engaged, the immunity from jurisdiction enjoyed by that State shall not be affected.

11 artikla Työsopimukset

Article 11 Contracts of employment

1. Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka on viireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa ja liittyy valtion ja yksityishenkilön väliseen työsopimukseen, joka

1. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to a contract of employment

koskee kokonaan tai osittain kyseisen toisen valtion alueella suoritettua tai suoritettavaa työtä.

2. Tämän artiklan 1 kohtaa ei sovelleta, jos
(a) työntekijä toimii sellaisissa tehtävissä, jotka ovat julkisen vallan käyttöä;

(b) työntekijä on

(i) vuoden 1961 diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen määritelmän mukainen diplomaattinen edustaja;

(ii) vuoden 1963 konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen määritelmän mukainen konsulivirkamies;

(iii) kansainvälisessä järjestössä olevan pysyvän edustuston tai erityisedustuston diplomaattisen henkilökunnan jäsen tai hän edustaa valtiota kansainvälisessä konferenssissa; tai

(iv) muu diplomaattista koskemattomuutta nauttiva henkilö;

(c) oikeudenkäynti koskee henkilön työhönottoa, työsuhteen uudistamista tai uudeen palvelukseen ottamista;

(d) oikeudenkäynti koskee henkilön erottamista tai hänen työsuhteensa päättämistä ja työnantajavaltion valtionpäämies, hallituksen päämies tai ulkoasiainministeri katsoo tällaisen oikeudenkäynnin haittaavan kyseisen valtion turvallisuusetuja;

(e) työntekijä on työnantajavaltion kansalainen oikeudenkäynnin tullessa vireille, jollei kyseisen henkilön pysyvä asuinpaikka ole tuomioistuinvaltiossa; tai

(f) työnantajavaltio ja työntekijä ovat kirjallisesti sopineet toisin, jollei oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvistä näkökohdista johdu, että tuomioistuinvaltion tuomioistuimilla on oikeudenkäynnissä käsiteltävässä asiassa yksinomainen toimivalta.

12 artikla

Henkilövahingot ja omaisuuden vahingoittuminen

Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka on vireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa ja liittyy rahalliseen korvaukseen kuolemantapauksesta tai henkilövahingosta taikka aineellisen omaisuuden vahin-

between the State and an individual for work performed or to be performed, in whole or in part, in the territory of that other State.

2. Paragraph 1 does not apply if:

(a) the employee has been recruited to perform particular functions in the exercise of governmental authority;

(b) the employee is:

(i) a diplomatic agent, as defined in the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961;

(ii) a consular officer, as defined in the Vienna Convention on Consular Relations of 1963;

(iii) a member of the diplomatic staff of a permanent mission to an international organization or of a special mission, or is recruited to represent a State at an international conference; or

(iv) any other person enjoying diplomatic immunity;

(c) the subject-matter of the proceeding is the recruitment, renewal of employment or reinstatement of an individual;

(d) the subject-matter of the proceeding is the dismissal or termination of employment of an individual and, as determined by the head of State, the head of Government or the Minister for Foreign Affairs of the employer State, such a proceeding would interfere with the security interests of that State;

(e) the employee is a national of the employer State at the time when the proceeding is instituted, unless this person has the permanent residence in the State of the forum; or

(f) the employer State and the employee have otherwise agreed in writing, subject to any considerations of public policy conferring on the courts of the State of the forum exclusive jurisdiction by reason of the subject-matter of the proceeding.

Article 12

Personal injuries and damage to property

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to pecuniary compensation for death or injury to the person, or damage to

goittumisesta tai katoamisesta, joka johtuu väitetysti valtion syyksi luettavasta teosta tai laiminlyönnistä, jos kyseinen teko tai laiminlyönti on tapahtunut kokonaan tai osittain kyseisen toisen valtion alueella ja siihen syyllistynyt henkilö oli kyseisellä alueella teon tai laiminlyönnin ajankohtana.

13 artikla Omaisuuksien omistaminen, hallinta ja käyttö

Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, ja jos tuomioistuimien on muutoin toimivaltainen, valtio ei voi vedota lainkäyttöön koskemattomuuteen toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä, jonka tarkoituksena on määrittää seuraavat:

(a) valtion tuomioistuimissa sijaitsevaan kiinteään omaisuuteen kohdistuva oikeus, etu, hallinta tai käyttö tai tällaiseen etuun, hallintaan tai käyttöön perustuva velvoite; tai

(b) valtion irtaimen tai kiinteään omaisuuteen kohdistuva oikeus tai etu, joka perustuu perimykselle, lahjoitukselle tai perillisellä kuolleen henkilön omaisuuden saantoon (*bona vacantia*); tai

(c) valtion oikeus tai etu, joka kohdistuu säätiön varojen, konkurssipesän tai selvitystilassa olevan yhtiön omaisuuden tai muun vastaavan omaisuuden hallintaan.

14 artikla Henkinen ja teollinen omaisuus

Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, valtio ei voi vedota lainkäyttöön koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka on vireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa ja joka koskee

(a) valtion patenttia, teollista mallioikeutta, toiminimeä, tavaramerkkiä, tekijänoikeutta tai muuta henkistä tai teollista omaisuutta koskevan sellaisen oikeuden määrittämistä, joka nauttii oikeudellista suojaa tuomioistuimissa, vaikka suoja olisi väliaikaista; tai

(b) kolmannelle henkilölle kuuluvaan, a alakohdassa mainittuun tuomioistuimissa suojattuun oikeuteen kohdistuvaa valtion väitettyä rikkomusta, joka on tapahtunut tuomioistuimien alueella.

or loss of tangible property, caused by an act or omission which is alleged to be attributable to the State, if the act or omission occurred in whole or in part in the territory of that other State and if the author of the act or omission was present in that territory at the time of the act or omission.

Article 13 Ownership, possession and use of property

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to the determination of:

(a) any right or interest of the State in, or its possession or use of, or any obligation of the State arising out of its interest in, or its possession or use of, immovable property situated in the State of the forum;

(b) any right or interest of the State in movable or immovable property arising by way of succession, gift or *bona vacantia*; or

(c) any right or interest of the State in the administration of property, such as trust property, the estate of a bankrupt or the property of a company in the event of its winding up.

Article 14 Intellectual and industrial property

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to:

(a) the determination of any right of the State in a patent, industrial design, trade name or business name, trademark, copyright or any other form of intellectual or industrial property which enjoys a measure of legal protection, even if provisional, in the State of the forum; or

(b) an alleged infringement by the State, in the territory of the State of the forum, of a right of the nature mentioned in subparagraph (a) which belongs to a third person and is pro-

15 artikla**Osuudet yhtiöistä tai muista yhteisöistä**

1. Valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka on vireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa ja liittyy valtion osuuteen yhtiöstä tai muusta yhteisöstä, tämän oikeushenkilöllisyydestä riippumatta, ja koskee valtion ja kyseisen yhteisön tai sen muiden osapuolten välisiä suhteita, edellyttäen kuitenkin, että

(a) kyseisessä yhteisössä on myös muita osapuolia kuin valtioita tai kansainvälisiä järjestöjä; ja

(b) yhteisö on perustettu tai muodostettu tuomioistuinvaltion lainsäädännön mukaisesti tai sen päätoimipaikka tai pääkonttori sijaitsee kyseisessä valtiossa.

2. Valtio voi kuitenkin vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen edellä tarkoitetussa oikeudenkäynnissä, jos kyseiset valtiot ovat tästä sopineet tai jos riidan osapuolet ovat sopineet siitä kirjallisella sopimuksella tai jos kyseisen yhteisön perustamisasiakirja tai säännöt sisältävät sitä tarkoittavat määräykset.

16 artikla**Valtion omistamat tai käyttämät alukset**

1. Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, aluksen omistava tai sitä käyttävä valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen oikeudenkäynnissä, joka on vireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa ja liittyy kyseisen aluksen käyttöön, jos kanteen perusteen syntyessä alusta käytettiin muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

2. Tämän artiklan 1 kohta ei koske sotaluksia tai merivoimien tukialuksia eikä muita aluksia, jotka ovat valtion omistuksessa tai käytössä ja joita kyseisenä ajankohtana käytetään ainoastaan valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

3. Jolleivät kyseiset valtiot toisin sovi, ja jos tuomioistuin on muutoin toimivaltainen, valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen, joka on vireillä muutoin toimivaltaisessa toisen valtion ja liittyy lastin

tected in the State of the forum.

Article 15**Participation in companies or other collective bodies**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to its participation in a company or other collective body, whether incorporated or unincorporated, being a proceeding concerning the relationship between the State and the body or the other participants therein, provided that the body:

(a) has participants other than States or international organizations; and

(b) is incorporated or constituted under the law of the State of the forum or has its seat or principal place of business in that State.

2. A State can, however, invoke immunity from jurisdiction in such a proceeding if the States concerned have so agreed or if the parties to the dispute have so provided by an agreement in writing or if the instrument establishing or regulating the body in question contains provisions to that effect.

Article 16**Ships owned or operated by a State**

1. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State which owns or operates a ship cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to the operation of that ship if, at the time the cause of action arose, the ship was used for other than government non-commercial purposes.

2. Paragraph 1 does not apply to warships, or naval auxiliaries, nor does it apply to other vessels owned or operated by a State and used, for the time being, only on government non-commercial service.

3. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceed-

kuljettamiseen aluksessa, joka on kyseisen valtion omistuksessa tai käytössä, jos kannen perusteen syntyessä alusta käytettiin muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

4. Tämän artiklan 3 kohta ei koske 2 kohdassa tarkoitettuja aluksissa kuljetettavia lasteja eikä valtion omistamia lasteja, joita käytetään tai on tarkoitus käyttää yksinomaan valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen.

5. Valtio voi vedota kaikkiin puolustukseen, vanhentumiseen ja vastuunrajoitukseen liittyviin väitteisiin, jotka ovat yksityisten alusten ja lastien sekä niiden omistajien käytävissä.

6. Jos oikeudenkäynnissä tulee esiin kysymys, joka liittyy valtion omistaman tai käytetyn aluksen tai valtion omistaman lastin valtiolliseen ja ei-kaupalliseen luonteeseen, diplomaattisen edustajan tai kyseisen valtion muun toimivaltaisen viranomaisen allekirjoittama ja tuomioistuimelle toimitettu todistus toimii todisteena kyseisen aluksen tai lastin luonteesta.

17 artikla

Välityssopimuksen vaikutus

Jos valtio tekee kirjallisen sopimuksen ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kanssa liiketoimeen liittyvien riitojen ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, kyseinen valtio ei voi vedota lainkäyttölliseen koskemattomuuteen muutoin toimivaltaisessa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä, joka koskee

- (a) välityssopimuksen voimassaoloa, tulkintaa tai soveltamista;
 - (b) välimiesmenettelyä; tai
 - (c) välitystuomion vahvistamista tai kumoamista,
- jollei välityssopimuksessa toisin määrätä.

IV OSA

Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus pakkotoimenpiteisiin nähden oikeudenkäynnin yhteydessä

18 artikla

Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus tuomiota edeltäviin pakkotoimenpiteisiin

ing which relates to the carriage of cargo on board a ship owned or operated by that State if, at the time the cause of action arose, the ship was used for other than government non-commercial purposes.

4. Paragraph 3 does not apply to any cargo carried on board the ships referred to in paragraph 2, nor does it apply to any cargo owned by a State and used or intended for use exclusively for government non-commercial purposes.

5. States may plead all measures of defence, prescription and limitation of liability which are available to private ships and cargoes and their owners.

6. If in a proceeding there arises a question relating to the government and non-commercial character of a ship owned or operated by a State or cargo owned by a State, a certificate signed by a diplomatic representative or other competent authority of that State and communicated to the court shall serve as evidence of the character of that ship or cargo.

Article 17

Effect of an arbitration agreement

If a State enters into an agreement in writing with a foreign natural or juridical person to submit to arbitration differences relating to a commercial transaction, that State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to:

- (a) the validity, interpretation or application of the arbitration agreement;
 - (b) the arbitration procedure; or
 - (c) the confirmation or the setting aside of the award,
- unless the arbitration agreement otherwise provides.

PART IV

State immunity from measures of constraint in connection with proceedings before a court

Article 18

State immunity from pre-judgment meas-

nähdén

Tuomiota edeltäviä valtion omaisuuteen kohdistuvia pakkotoimenpiteitä, kuten takavarikkoa ja hukkaamiskieltoa, ei voida toteuttaa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevan oikeudenkäynnin yhteydessä, paitsi jos ja siltä osin kuin

(a) valtio on nimenomaisesti ilmaissut suostumuksensa pakkotoimenpiteisiin

(i) kansainvälisellä sopimuksella;

(ii) välityssopimuksella tai kirjallisella sopimuksella; tai

(iii) tuomioistuimessa annetulla ilmoituksella tai osapuolten välisen riidan syntymisen jälkeen annetulla kirjallisella tiedonannolla; tai

(b) valtio on osoittanut tai varannut omaisuutta vastatakseen vaatimukseen, joka on oikeudenkäynnin kohteena.

19 artikla**Valtion lainkäyttöllinen koskemattomuus tuomion jälkeisiin pakkotoimenpiteisiin nähden**

Tuomion jälkeisiä valtion omaisuuteen kohdistuvia pakkotoimenpiteitä, kuten takavarikkoa, hukkaamiskieltoa ja ulosottoa, ei voida toteuttaa toisen valtion tuomioistuimessa vireillä olevan oikeudenkäynnin yhteydessä, paitsi jos ja siltä osin kuin

(a) valtio on nimenomaisesti ilmaissut suostumuksensa pakkotoimenpiteisiin

(i) kansainvälisellä sopimuksella;

(ii) välityssopimuksella tai kirjallisella sopimuksella; tai

(iii) tuomioistuimessa annetulla ilmoituksella tai osapuolten välisen riidan syntymisen jälkeen annetulla kirjallisella tiedonannolla; tai

(b) valtio on osoittanut tai varannut omaisuutta vastatakseen vaatimukseen, joka on oikeudenkäynnin kohteena; tai

(c) on todettu, että valtio käyttää tai aikoo käyttää omaisuutta nimenomaisesti muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen ja omaisuus sijaitsee tuomioistuinvallion alueella, edellyttäen kuitenkin, että tuomion jälkeisiä pakkotoimenpiteitä kohdistetaan ainoastaan sellaiseen omaisuuteen, joka liittyy oikeudenkäynnin kohteena olevaan yksikköön.

ures of constraint

No pre-judgment measures of constraint, such as attachment or arrest, against property of a State may be taken in connection with a proceeding before a court of another State unless and except to the extent that:

(a) the State has expressly consented to the taking of such measures as indicated:

(i) by international agreement;

(ii) by an arbitration agreement or in a written contract; or

(iii) by a declaration before the court or by a written communication after a dispute between the parties has arisen; or

(b) the State has allocated or earmarked property for the satisfaction of the claim which is the object of that proceeding.

Article 19**State immunity from post-judgment measures of constraint**

No post-judgment measures of constraint, such as attachment, arrest or execution, against property of a State may be taken in connection with a proceeding before a court of another State unless and except to the extent that:

(a) the State has expressly consented to the taking of such measures as indicated:

(i) by international agreement;

(ii) by an arbitration agreement or in a written contract; or

(iii) by a declaration before the court or by a written communication after a dispute between the parties has arisen; or

(b) the State has allocated or earmarked property for the satisfaction of the claim which is the object of that proceeding; or

(c) it has been established that the property is specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes and is in the territory of the State of the forum, provided that post-judgment measures of constraint may only be taken against property that has a connection with the entity against which the proceeding

20 artikla**Toimivallan käyttöön suostumisen vaikutus pakkotoimenpiteisiin**

Silloin, kun pakkotoimenpiteet edellyttävät suostumusta 18 ja 19 artiklan mukaisesti, 7 artiklan mukainen suostumus toimivallan käyttöön ei tarkoita samalla suostumusta pakkotoimenpiteisiin.

21 artikla**Erityiset omaisuuden lajit**

1. Erityisesti seuraavia valtion omaisuuden lajeja ei katsota omaisuudeksi, jota valtio käyttää tai aikoo käyttää nimenomaisesti muuhun kuin valtion ei-kaupalliseen tarkoitukseen 19 artiklan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla:

(a) omaisuus, jota käytetään tai aiotaan käyttää valtion diplomaattisten edustustojen tai konsuliedustustojen, erityisedustustojen, kansainvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen tai kansainvälisten järjestöjen toimielimiin tai kansainvälisiin konferensseihin lähetettyjen valtuuskuntien tehtävien hoitamiseen, mukaan lukien pankkitilit;

(b) sotilaallinen omaisuus tai omaisuus, jota käytetään tai aiotaan käyttää sotilaallisten tehtävien hoitamiseen;

(c) valtion keskuspankin tai muun rahapoliittisen viranomaisen omaisuus;

(d) omaisuus, joka on osa valtion kulttuuriperintöä tai valtionarkistoa ja jota ei ole asetettu tai tarkoitettu asetettavaksi myyntiin;

(e) omaisuus, joka on osa tieteellisesti, kulttuurisesti tai historiallisesti arvokkaiden esineiden näyttelyä ja jota ei ole asetettu tai tarkoitettu asetettavaksi myyntiin.

2. Tämän artiklan 1 kohta ei rajoita 18 artiklan ja 19 artiklan a ja b alakohdan soveltamista.

V OSA**Erinäiset määräykset****22 artikla****Tiedoksianto**

1. Tiedoksianto haastehakemuksella tai muulla asiakirjalla, jolla pannaan vireille oikeudenkäynti valtiota vastaan, suoritetaan

was directed.

Article 20**Effect of consent to jurisdiction to measures of constraint**

Where consent to the measures of constraint is required under articles 18 and 19, consent to the exercise of jurisdiction under article 7 shall not imply consent to the taking of measures of constraint.

Article 21**Specific categories of property**

1. The following categories, in particular, of property of a State shall not be considered as property specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes under article 19, subparagraph (c):

(a) property, including any bank account, which is used or intended for use in the performance of the functions of the diplomatic mission of the State or its consular posts, special missions, missions to international organizations or delegations to organs of international organizations or to international conferences;

(b) property of a military character or used or intended for use in the performance of military functions;

(c) property of the central bank or other monetary authority of the State;

(d) property forming part of the cultural heritage of the State or part of its archives and not placed or intended to be placed on sale;

(e) property forming part of an exhibition of objects of scientific, cultural or historical interest and not placed or intended to be placed on sale.

2. Paragraph 1 is without prejudice to article 18 and article 19, subparagraphs (a) and (b).

PART V**Miscellaneous provisions****Article 22****Service of process**

1. Service of process by writ or other document instituting a proceeding against a State

(a) sovellettavan tuomioistuINVALTIOTA ja vastaajavalTIOTA sitovan kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti; tai

(b) kantajan ja vastaajavalTION välisen tiedoksiantoa koskevan erityisjärjestelyn mukaisesti, jollei tuomioistuINVALTION laki estä sen soveltamista; tai

(c) yleissopimuksen tai erityisjärjestelyn puuttuessa

(i) diplomaattiteitse vastaajavalTION ulkoasiainministeriölle; tai

(ii) muulla vastaajavalTION hyväksymällä tavalla, jollei tuomioistuINVALTION laki estä tällaisen tiedoksiantotavan käyttämistä.

2. Tämän artiklan 1 kohdan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettu tiedoksianto katsotaan suoritetuksi, kun ulkoasiainministeriö on vastaanottanut asiakirjat.

3. Tiedoksiantoasiakirjoihin liitetään tarvittaessa käännös vastaajavalTION yhdelle tai useammalle viralliselle kielelle.

4. Valtio, joka vastaa sitä vastaan vireillä olevan oikeudenkäynnin pääasiassa, ei voi sen jälkeen väittää, että tiedoksiantoa ei ole suoritettu tämän artiklan 1 ja 3 kohdan määräysten mukaisesti.

23 artikla

Yksipuolinen tuomio

1. Valtiota vastaan ei saa antaa yksipuolista tuomiota, jollei tuomioistuin ole todennut, että

(a) 22 artiklan 1 ja 3 kohdan vaatimukset on täytetty;

(b) vähintään neljä kuukautta on kulunut siitä päivästä, jona haastehakemus tai muu asiakirja, jolla oikeudenkäynti on pantu viireille, on annettu tiedoksi tai katsottu tiedoksi annetuksi 22 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti; ja

(c) tämä yleissopimus ei estä tuomioistuinta käyttämästä toimivaltaansa.

2. Valtiota vastaan annetun yksipuolisen tuomion jäljennös, johon liitetään tarvittaessa käännös vastaajavalTION yhdelle tai useammalle viralliselle kielelle, toimitetaan sille jollakin 22 artiklan 1 kohdan mukaisella tiedoksiantotavalla, kyseisen kohdan määräysten mukaisesti.

shall be effected:

(a) in accordance with any applicable international convention binding on the State of the forum and the State concerned; or

(b) in accordance with any special arrangement for service between the claimant and the State concerned, if not precluded by the law of the State of the forum; or

(c) in the absence of such a convention or special arrangement:

(i) by transmission through diplomatic channels to the Ministry of Foreign Affairs of the State concerned; or

(ii) by any other means accepted by the State concerned, if not precluded by the law of the State of the forum.

2. Service of process referred to in paragraph 1 (c) (i) is deemed to have been effected by receipt of the documents by the Ministry of Foreign Affairs.

3. These documents shall be accompanied, if necessary, by a translation into the official language, or one of the official languages, of the State concerned.

4. Any State that enters an appearance on the merits in a proceeding instituted against it may not thereafter assert that service of process did not comply with the provisions of paragraphs 1 and 3.

Article 23

Default judgment

1. A default judgment shall not be rendered against a State unless the court has found that:

(a) the requirements laid down in article 22, paragraphs 1 and 3, have been complied with;

(b) a period of not less than four months has expired from the date on which the service of the writ or other document instituting a proceeding has been effected or deemed to have been effected in accordance with article 22, paragraphs 1 and 2; and

(c) the present Convention does not preclude it from exercising jurisdiction.

2. A copy of any default judgment rendered against a State, accompanied if necessary by a translation into the official language or one of the official languages of the State concerned, shall be transmitted to it through one of the means specified in article 22, paragraph 1, and in accordance with the provisions of that para-

3. Yksipuolisen tuomion kumoamista koskevan hakemuksen määräaika on vähintään neljä kuukautta ja alkaa päivästä, jona vastaajavaltio on vastaanottanut tai sen katsotaan vastaanottaneen tuomion jäljennöksen.

24 artikla

Erioikeudet ja vapaudet oikeudenkäynnin aikana

1. Sillä, että valtio ei noudata tai kieltäytyy noudattamasta toisen valtion tuomioistuimen määräystä suorittaa tai pidättäytyä suorittamasta tiettyä toimenpidettä tai esittää tietty asiakirja tai luovuttaa muita tietoja oikeudenkäyntiä varten, on ainoastaan sellaisia seurauksia, joita tällaisesta toiminnasta voi aiheutua pääasian käsittelyn yhteydessä. Valtiolle ei varsinkaan saa määrätä sakkoa tai rangaistusta tällaisen laiminlyönnin tai kieltäytymisen vuoksi.

2. Valtiolta ei saa vaatia mitään vakuutta, maksusitoumusta tai talletusta oikeudenkäyntikulujen maksun vakuudeksi oikeudenkäynnissä, jossa se on vastaajana toisen valtion tuomioistuimessa.

VI OSA

Loppumääräykset

25 artikla

Liite

Tämän yleissopimuksen liite on sen erottamaton osa.

26 artikla

Muut kansainväliset sopimukset

Tämä yleissopimus ei vaikuta osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin, jotka johtuvat niiden välillä voimassa olevista kansainvälisistä sopimuksista, jotka koskevat tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita.

27 artikla

Riitojen ratkaiseminen

1. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan tämän yleissopimuksen tulkintaa tai soveltamista

graph.

3. The time-limit for applying to have a default judgment set aside shall not be less than four months and shall begin to run from the date on which the copy of the judgment is received or is deemed to have been received by the State concerned.

Article 24

Privileges and immunities during court proceedings

1. Any failure or refusal by a State to comply with an order of a court of another State enjoining it to perform or refrain from performing a specific act or to produce any document or disclose any other information for the purposes of a proceeding shall entail no consequences other than those which may result from such conduct in relation to the merits of the case. In particular, no fine or penalty shall be imposed on the State by reason of such failure or refusal.

2. A State shall not be required to provide any security, bond or deposit, however described, to guarantee the payment of judicial costs or expenses in any proceeding to which it is a respondent party before a court of another State.

PART VI

Final clauses

Article 25

Annex

The annex to the present Convention forms an integral part of the Convention.

Article 26

Other international agreements

Nothing in the present Convention shall affect the rights and obligations of States Parties under existing international agreements which relate to matters dealt with in the present Convention as between the parties to those agreements.

Article 27

Settlement of disputes

1. States Parties shall endeavour to settle

koskevat riidat neuvotteluihin.

2. Tämän yleissopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskeva kahden tai useamman osapuolen välinen riita, jota ei saada ratkaistuksi neuvotteluihin kuuden kuukauden kuluessa, saatetaan minkä tahansa riidan osapuolen pyynnöstä välimiesmenettelyyn. Jos riidan osapuolet eivät ole kuuden kuukauden kuluessa välimiesmenettelypyynnön esittämisestä onnistuneet sopimaan välimiesmenettelyn järjestämisestä, mikä tahansa riidan osapuolista voi saattaa riidan Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi tuomioistuimen perussäännön mukaisella pyynnöllä.

3. Jokainen osapuoli voi tämän yleissopimuksen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään tai siihen liittyessään antaa selityksen, jonka mukaan se ei katso tämän artiklan 2 kohdan sitovan itseään. Tämän artiklan 2 kohta ei sido muita osapuolia tällaisen selityksen antaneeseen osapuoleen nähden.

4. Osapuoli, joka on antanut tämän artiklan 3 kohdan mukaisen selityksen, voi milloin tahansa peruuttaa sen ilmoittamalla peruuttamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

28 artikla **Allekirjoittaminen**

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille 17 päivään tammikuuta 2007 saakka Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa.

29 artikla **Ratifiointi, hyväksyminen tai liittyminen**

1. Tämä yleissopimus ratifioidaan tai hyväksytään.

2. Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille.

3. Ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

30 artikla **Voimaantulo**

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan kol-

disputes concerning the interpretation or application of the present Convention through negotiation.

2. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of the present Convention which cannot be settled through negotiation within six months shall, at the request of any of those States Parties, be submitted to arbitration. If, six months after the date of the request for arbitration, those States Parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any of those States Parties may refer the dispute to the International Court of Justice by request in accordance with the Statute of the Court.

3. Each State Party may, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of, or accession to, the present Convention, declare that it does not consider itself bound by paragraph 2. The other States Parties shall not be bound by paragraph 2 with respect to any State Party which has made such a declaration.

4. Any State Party that has made a declaration in accordance with paragraph 3 may at any time withdraw that declaration by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Article 28 **Signature**

The present Convention shall be open for signature by all States until 17 January 2007, at United Nations Headquarters, New York.

Article 29 **Ratification, acceptance, approval or accession**

1. The present Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval.

2. The present Convention shall remain open for accession by any State.

3. The instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 30 **Entry into force**

mantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona kolmaskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

2. Kunkin sellaisen osapuolen osalta, joka ratifioi tai hyväksyy yleissopimuksen tai liittyy siihen kolmannenkymmenennen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona kyseinen valtio on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

31 artikla **Irtisanominen**

1. Osapuoli voi irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

2. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluessa siitä päivästä, jona Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen. Tämän yleissopimuksen soveltamista jatketaan kuitenkin kaikissa valtioiden tai niiden omaisuuden lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevissa kysymyksissä, jotka tulevat esiin sellaisessa oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille valtiota vastaan toisen valtion tuomioistuimessa ennen sitä päivää, jona irtisanominen tulee voimaan jonkin asiaan liittyvän valtion osalta.

3. Irtisanominen ei vaikuta millään tavoin osapuolten velvollisuuteen täyttää sellaiset tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa, jotka niillä olisi kansainvälisen oikeuden nojalla tästä yleissopimuksesta riippumatta.

32 artikla **Tallettaja ja ilmoitukset**

1. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri on tämän yleissopimuksen tallettaja.

2. Tämän yleissopimuksen tallettajana Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri ilmoittaa kaikille valtioille:

(a) tämän yleissopimuksen 29 ja 31 artiklan mukaisista allekirjoittamisista ja ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista sekä irtisanomisilmoituksista;

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to the present Convention after the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 31 **Denunciation**

1. Any State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations.

2. Denunciation shall take effect one year following the date on which notification is received by the Secretary-General of the United Nations. The present Convention shall, however, continue to apply to any question of jurisdictional immunities of States or their property arising in a proceeding instituted against a State before a court of another State prior to the date on which the denunciation takes effect for any of the States concerned.

3. The denunciation shall not in any way affect the duty of any State Party to fulfil any obligation embodied in the present Convention to which it would be subject under international law independently of the present Convention.

Article 32 **Depositary and notifications**

1. The Secretary-General of the United Nations is designated the depositary of the present Convention.

2. As depositary of the present Convention, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States of the following:

(a) signatures of the present Convention and the deposit of instruments of ratification, ac-

(b) tämän yleissopimuksen 30 artiklan mukaisesta voimaantulopäivästä;

(c) kaikista muista tähän yleissopimukseen liittyvistä toimista, ilmoituksista ja tiedonannoista.

33 artikla **Todistusvoimaiset tekstit**

Tämän yleissopimuksen arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia.

TÄMÄN VAKUUDEKSI allekirjoittaneet, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen, joka on avattu allekirjoittamista varten Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa 17 päivänä tammikuuta 2005.

ceptance, approval or accession or notifications of denunciation, in accordance with articles 29 and 31;

(b) the date on which the present Convention will enter into force, in accordance with article 30;

(c) any acts, notifications or communications relating to the present Convention.

Article 33 **Authentic texts**

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Convention are equally authentic.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Convention opened for signature at United Nations Headquarters in New York on 17 January 2005.

Yleissopimuksen liite

Eräiden yleissopimuksen määräysten selitykset

Tämän liitteen tarkoituksena on antaa selitykset eräille tämän yleissopimuksen määräyksille.

10 artikla

10 artiklassa tarkoitettu ”lainkäyttölinen koskemattomuus” on ymmärrettävä yleissopimuksen kokonaisuuden kannalta.

10 artiklan 3 kohdassa ei oteta kantaa kysymykseen yrityksen osakkeenomistajien ja johdon asettamisesta vastuuseen yrityksen toimista, kysymyksiin, jotka liittyvät tilanteeseen, jossa valtionyhtiö tai laitos on tahallisesti antanut vääriä tietoja taloudellisesta tilanteestaan tai on myöhemmin vähentänyt varojaan välttyäkseen vastaamasta vaatimukseen, tai näihin liittyviin muihin kysymyksiin.

11 artikla

Yleissopimuksen 11 artiklan 2 kohdan d alakohdassa olevan viittauksen työnantaja-valtion ”turvallisuuksiin” on tarkoitettu liittyvän pääasiassa kansallista turvallisuutta sekä diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen turvallisuutta koskeviin asioihin.

Vuoden 1961 diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 41 artiklan sekä vuoden 1963 konsulisuhdetta koskevan Wienin yleissopimuksen 55 artiklan mukaisesti kaikilla kyseisissä artikloissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus noudattaa vastaanottajavaltion lakeja ja määräyksiä, työlainsäädäntö mukaan luettuna. Samalla vuoden 1961 diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 38 artiklan sekä vuoden 1963 konsulisuhdetta koskevan Wienin yleissopimuksen 71 artiklan mukaisesti vastaanottajavaltiolla on velvollisuus käyttää toimivaltaansa siten, että diplomaattisten edustustojen tai konsuliedustustojen tehtävien hoito ei tarpeettomasti häiriinny.

Annex to the Convention

Understandings with respect to certain provisions of the Convention

The present annex is for the purpose of setting out understandings relating to the provisions concerned.

With respect to article 10

The term “immunity” in article 10 is to be understood in the context of the present Convention as a whole.

Article 10, paragraph 3, does not prejudice the question of “piercing the corporate veil”, questions relating to a situation where a State entity has deliberately misrepresented its financial position or subsequently reduced its assets to avoid satisfying a claim, or other related issues.

With respect to article 11

The reference in article 11, paragraph 2 (d), to the “security interests” of the employer State is intended primarily to address matters of national security and the security of diplomatic missions and consular posts.

Under article 41 of the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations and article 55 of the 1963 Vienna Convention on Consular Relations, all persons referred to in those articles have the duty to respect the laws and regulations, including labour laws, of the host country. At the same time, under article 38 of the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations and article 71 of the 1963 Vienna Convention on Consular Relations, the receiving State has a duty to exercise its jurisdiction in such a manner as not to interfere unduly with the performance of the functions of the mission or the consular post.

13 ja 14 artikla

”Määrittämisellä” ei tarkoiteta ainoastaan suojattujen oikeuksien olemassaolon toteamista tai vahvistamista vaan myös tällaisten oikeuksien sisällön arviointia, niiden soveltamisala ja laajuus mukaan luettuina.

17 artikla

”Liiketoimiin” kuuluvat myös sijoitustoimet.

19 artikla

Artiklan c alakohdassa mainittu ”yksikkö” tarkoittaa valtiota itsenäisenä oikeushenkilönä, liittovaltion osavaltiota, valtion yksikköä, valtion laitosta tai elintä tai muuta yhteisöä, joka on itsenäinen oikeushenkilö.

Artiklan c alakohdassa oleva ilmaisu ”omaisuus, joka liittyy oikeudenkäynnin kohteena olevaan yksikköön” on ymmärrettävä laajemmassa merkityksessä kuin omistuksessa tai hallinnassa oleva omaisuus.

19 artiklassa ei oteta kantaa kysymykseen yrityksessä toimivien henkilöiden asettamisesta vastuuseen yrityksen toimista, kysymyksiin, jotka liittyvät tilanteeseen, jossa valtionyhtiö tai yhteisö on tahallisesti antanut vääriä tietoja taloudellisesta tilanteestaan tai on myöhemmin vähentänyt varojaan välttyäkseen vastaamasta vaatimukseen, tai näihin liittyviin muihin kysymyksiin.

With respect to articles 13 and 14

The expression “determination” is used to refer not only to the ascertainment or verification of the existence of the rights protected, but also to the evaluation or assessment of the substance, including content, scope and extent, of such rights.

With respect to article 17

The expression “commercial transaction” includes investment matters.

With respect to article 19

The expression “entity” in subparagraph (c) means the State as an independent legal personality, a constituent unit of a federal State, a subdivision of a State, an agency or instrumentality of a State or other entity, which enjoys independent legal personality.

The words “property that has a connection with the entity” in subparagraph (c) are to be understood as broader than ownership or possession.

Article 19 does not prejudge the question of “piercing the corporate veil”, questions relating to a situation where a State entity has deliberately misrepresented its financial position or subsequently reduced its assets to avoid satisfying a claim, or other related issues.